

Csutak István

Új? Régi? Jó?

EPP-ED
Az RMDSZ tagja
az Európai Néppártnak

rmdsz.eu

új régiókat Romániának!

Marosvásárhely • 2007. október 13. Bernády Ház

Új? Régi? Jó? - Javaslat a fejlesztési régiók új lehatárolására Bevezető

Mint annyi mást, a fejlesztési régiók létrehozását is legendák övezik és az „így kéri az Unió” mindent jótékonyan eltakaró jelszava burkol homályba.¹

A rendelkezésünkre álló adatokat rendszerezni, majd értelmezni próbáltuk.

Sejtjük: Románia új régiós lehatárolásának vitáiban sem a szakmai érvek fognak dönteni.

Mindazonáltal, a könyv elsődleges célja háttér információkkal szolgálni azoknak a döntéshozóknak, közéleti szereplőknek, akiket foglalkoztat a romániai fejlesztési régiók új lehatárolása.

Köszönettel tartozom Bíró A. Zoltánnak és Hajdú Áronnak a tapintattal megfogalmazott rengeteg hasznos észrevételért és tanácsért.

A felhasznált statisztikai adatok (népesség, GDP) forrásai az Országos Statisztikai Intézet következő kiadványai voltak:

- Statistică teritorială, 2005
- Romanian Statistical Yearbook, 2005
- Statistică teritorială – Repere economice, și sociale regionale, 2006

Az Unió előcsatlakozási alapokra (Phare, SAPARD és ISPA) vonatkozó éves adatokat az 1998 -2006 között az Európai Bizottság által nyilvánosságra hozott Országjelentésekből vettük.

Forrásként felhasználtuk még a következőket:

- A „Zöld könyv” –et, REGIONAL DEVELOPMENT POLICY IN ROMANIA, GREEN BOOK, 1997
- A 2000. – 2002. évi Nemzeti Fejlesztési Terve
- A 2007. – 2013. évi Nemzeti Stratégiai Referencia Keret – terv
- European Institute of Romania – Pre-accession Impact Studies II, European Institute of Romania: Specific Requirements of the EU Structural Instruments and Policy Implications for Romania
- European Institute of Romania – Pre-accession Impact Studies II, European Institute of Romania: A Cost-Benefit Assessment of Romania's Accession to European Union
- Regions and Development – the Regional Attractiveness Index 2005, by PricewaterhouseCoopers Management Consultants
- EUROSTAT, Directorate E: Agriculture, fisheries, Structural Funds and environment statistics Unit E-4: Regional accounts, Document E4/REG/2005/10
- Complementary Position Paper Chapter 21 – Regional Policy and Coordination of Structural Instruments, CONF-RO 33/04

A pályázatokra vonatkozó adatokat

- az Európai Bizottság Romániai Delegációnak honlapjáról (www.infoeuropa.ro)
- az Európai Integrációs Minisztérium honlapjáról (www.mie.ro) gyűjtöttük.

Bukarest, 2006. november 26. – Marosvásárhely, 2007. október. 13.

Csutak István

¹ Az Európai Bizottság elnöke a bukaresti Parlamentben kellett kimondja: “If you wish to run administrative and regional reform as regards the structural funds, it is obvious you will have to discuss this with European institutions. Reorganisation of the regions is an internal issue which only regards the Romanian citizens, the Romanian administrative system.”

I. A romániai fejlesztési régiók születése

1997 –ben került nyilvánosságra a „Zöld könyv”, mely a romániai fejlesztési régiók létrehozásának volt hivatott szakmai hátteret nyújtani.

A tanulmány hivatkozik a megyék fejlettségi mutatójára, ám a mutatók kiszámításának pontos leírása nem kerül ismertetésre.

A tanulmányból nem derül ki, hogy milyen logika alapján határolták le a régiókat és milyen ismérvek alapján döntöttek a fejlesztési ügynökségek székhelyéről.

A kényelmetlenebb kérdésekre „EU –s elvárás, nem tehetünk semmit” volt a mindenkori válasz.

Ez a módszer azóta is legtöbbször bevált, ha egy intézkedést nem lehetett érvekkel alátámasztani.

II. Lezárt előcsatlakozási programok ismert adatai

Több mint 3.600 pályázat (több mint 350 M€ támogatás) adatai igazolják, hogy a preferenciális támogatási rendszer érvényben van. Mindazonáltal a támogatások nem a „Zöld könyv” fejlettségi mutatóival arányosan oszlanak meg.

A fejezetben a lezárt programok adatainak országos eloszlását ismertetjük.

Ezek az eloszlások azt mutatják, hogy a megszerzett források nagysága erősebben kötődik a népességhez mint a GDP –hez. Ez viszont azt jelenti, hogy a regionális politika elveit nem érvényesítették.

III. A programok adatai (intra regionális eloszlás)

A régiókon belüli, országos átlaghoz viszonyított, megyékre vonatkozó eloszlások azt mutatják, hogy az átlag alatt támogatott megyék 46% -a erdélyi. A 42 megyéből 16, vagyis 38% „erdélyi”.

IV. Támogatások megyék szerinti eloszlása a regionális átlaghoz viszonyítva

A 8 fejlesztési régióon belüli eloszlás (a népesség és a megszerzett források közötti, régiókon belüli szoros korreláció) azt látszik alátámasztani, hogy a támogatásokat sikerült népességarányosan elosztani.

Régiókon belül a legtöbb forrást a legfejlettebb/legnagyobb népességű megyék szerezték meg.

Ez például azt is jelenti, hogy a nem kiemelt régiókon belül a szegény és kicsi megyék fokozottan kerültek hátrányos helyzetbe.

A három erdélyi régióban a magyarok lakta megyék jellemzően vesztesek.

V. A fejlődés összehasonlítható adatai

A „Zöld könyv” fejlettségi mutatóit 1997 óta nem számolták ki újra. Ezért a jelenlegi helyzet eredeti mutatókhoz való viszonyítása nem lehetséges.

Akár a régiók szintjén akár a régiókon belül (megyék szintjén) végbement GDP növekedés és a támogatások kapcsolatát vizsgáljuk, arra a következtetésre kell jutnunk, a kiemelten támogatott régiók növekedési üteme elmaradt a többi mögött.

Az 1998 –as és 2003 –as GDP adatok fényében, a fejlesztési régiók közötti kiegyensúlyozatlanság fokozódott, hisz a gyengébb régiók lemaradása észlelhető.

VI. Az egyenlőtlenségeket csökkentő, kiegyensúlyozott regionális fejlesztés adatai

A fejezetben kísérletet teszünk a Nemzeti Fejlesztési Tervben megfogalmazott célkitűzések (kiegyensúlyozott fejlődés, a regionális egyenlőtlenségek csökkentése) számszerű meghatározására.

A számsorokon végzett vizsgálódások azt jelzik, hogy a Székelyföldet is magába foglaló Középrégió a lassú szétfejlődés jeleit mutatja. Ugyanott a leglátványosabb fejlődést, a regionális Fejlesztési Ügynökségnek otthont adó Fehér (AB) megye érte el.

VII. A fejlesztési régiók átalakítása

A fejlesztési régiók lehatárolásának szabályait és eljárásait ismerjük.

A fejezetben ismertetünk egy lehetséges pontozási táblát, mellyel százalékokban is lemérhetjük egy régió működő képességét.

A pontozási ismérveket úgy alakítottuk ki, hogy a szubjektív (politikai) elem paraméterként csak egy helyen vihető be. A többi pontot egy előre rögzített algoritmus számítja ki.

Ezzel az utolsó fejezetben előbb a jelenlegi régiók pontszámát mutatjuk be, majd néhány lehetséges új változat pontszámát is megvizsgáljuk.

VIII. Új? Régi? Jó? - Javaslat a fejlesztési régiók új lehatárolására

A régiókat alkotó megyék gazdasági, környezeti, méretbeli és nem utolsósorban kulturális különbözősége, annyira heterogén régiókat eredményezett, hogy lehetetlen a (területi és tematikus) koncentráció elvét követő, összefüggő, következetes fejlesztési elképzeléseket kidolgozni.

Az érvényben levő szabályok nemcsak lehetővé teszik, de két a népességi küszöbértéket meghaladó régió esetében indokolják a kérdéses régiók átalakítását.

2007. január elsejétől a régiók átalakítása már a csatlakozást sem veszélyezteti.

Az új régiós lehatárolás következtében az országnak járó támogatási alapok nem módosulnak.

Az új lehatárolás megvalósítása elsősorban belpolitikai konszenzus kérdése.

Amennyiben az új lehatárolás, közigazgatási reform következménye (NUTS 2-es szintű közigazgatási egységek jönnek létre) az EU illetékes intézményei semmilyen kifogást nem emelhetnek.

Tartalomjegyzék

I. A romániai fejlesztési régiók születése	5
I.A. A Zöld könyv	5
I.B. Az elmaradottság statisztikája	6
I.C. A régiós felosztás rejtélyei	6
I.D. Nemzeti Fejlesztési Terv 2000 – 2002	7
II. Lezárt előcsatlakozási programok ismert adatai	9
II.A. Programok	9
II.B. A programok adatai (regionális eloszlás)	10
II.C. Összehasonlító grafikonok	13
III. A programok adatai (intra regionális eloszlás)	16
III.A. A támogatások régiók szerinti eloszlása	16
III.B. Támogatások megyék szerinti eloszlása	17
IV. Támogatások megyék szerinti eloszlása a regionális átlaghoz viszonyítva	21
IV.B. Összegzés	21
IV.C. Támogatások megyék szerinti eloszlásának a regionális átlaghoz viszonyított normalizált megjelenítése	22
V. A fejlődés összehasonlítható adatai	23
V.A. Országos GDP növekedés 1998 - 2003	23
V.B. Régió típusok szerinti GDP növekedés 1998 - 2003	23
V.C. Régiók szerinti GDP növekedés	24
V.D. Régiókon belüli GDP növekedések	24
VI. Az egyenlőtlenségeket csökkentő, kiegyensúlyozott regionális fejlesztés adatai	26
VI.A. Országos adatok	26
VI.B. Regionális összesített adatok	27
VI.C. Regionális lebontott adatok	28
VI.D. Összegzés	31
VI.E. A megyékre lebontott támogatások és a GDP részesedés változása	32
VII. A fejlesztési régiók átalakítása	36
VII.A. A szabályok	36
VII.B. Az eljárás	36
VII.C. Kivétel	37
VII.D. Mit vállalt Románia e téren?	37
VII.E. Mi a jelenlegi helyzet?	37
VII.F. Ismérvek az új régiók lehatárolásához	38
VIII. Új? Régi? Jó? - Javaslat a fejlesztési régiók új lehatárolására	41
VIII.A. Jelenlegi régiós felosztás kohéziós mutatói	41
VIII.B. Változatok egy témára	41
VIII.C. Javaslat a fejlesztési régiók új lehatárolására	44
VIII.D. Tehát: Új? Régi? Jó?	45

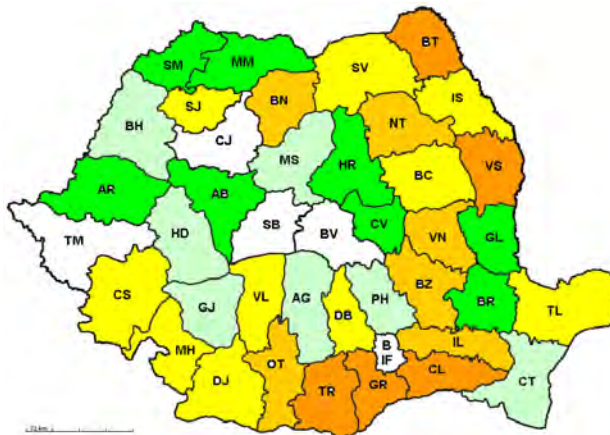

I. A romániai fejlesztési régiók születése

I.A. A Zöld könyv

1996 és 1998 között, Phare pénzből készült el az úgynevezett. „Zöld könyv”². A munka célját rögtön a bevezető szöveg első oldalán egy félmondat rögzíti³: felkészíteni Romániát a strukturális alapok fogadására.

Románia megyéinek fejlettségi fokát, 17 fajta, 1996 -os statisztikai adat alapján, az alábbi térkép jeleníti meg:

I-1. ábra: A megyék fejlettségi foka a Zöld könyv szerint

A fejlettségi indexek eloszlása tökéletesen megfelel minden elméleti elvárásnak. A Gauß görbe majdnem tökéletes. A teljes szimmetriát módosítja az, hogy valamivel több fejlett megye jelenik meg, mint fejletlen.

fejlettségi mutató		megyék	
nagyon jó 6	B, BV, CJ, IF, SB, TM	6	14%
5	AG, BH, CT, GJ, HD, MS, PH	7	17%
4	AB, AR, BR, CV, GL, HR, MM, SM	8	19%
3	BC, CS, DB, DJ, IS, MH, SJ, SV, TL, VL	10	24%
2	BN, BZ, IL, NT, OT, VN	6	14%
gyenge 1	BT, CL, GR, TR, VS	5	12%
		42	

I-2. ábra: Megyék fejlettségi mutatói a Zöld Könyv szerint

Ezek szerint, egy hat fokos skálán mérve a fejlettségi szintet, Románia az átlag fölött van: 4 -es átlaggal, az eloszlást tekintve majdnem ideális állapotban.

² REGIONAL DEVELOPMENT POLICY IN ROMANIA, GREEN BOOK, 1997

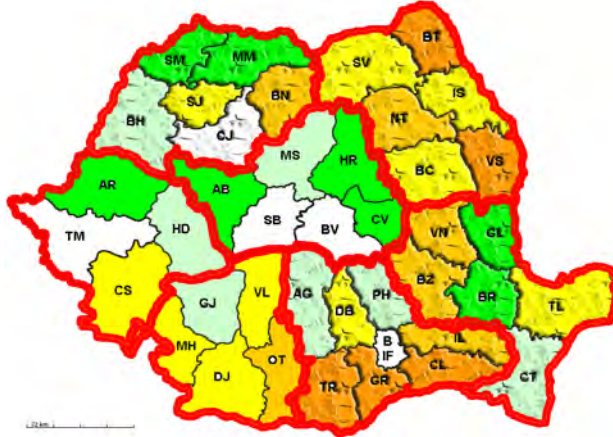
³ „...being eligible for support from the EU-structural funds...”

I.B. Az elmaradottság statisztikája

Mint általában, a statisztikai adatok ezúttal is furcsa csoportokat hoztak létre. Ilfov megye például, Bukarest, Temes és Brassó társaságában a legfejlettebbek közé kerül. Bihar egy csoportban van Hunyaddal. Hunyad, ha csak a nem az erőltetett iparosítás nosztalgijá miatt kerül a fejlettek közé. (Legyen elég a Zsil völgyére vagy Kalánra utalni.)

Minden különösebb indoklás nélkül, ugyanebben a tanulmányban jelenik meg az a fejlesztési régiós felosztás, amit később a megyék „önként” javasolnak.

I-3. ábra: A megyék fejlettségi szintjeit is megjelenítő régiós térkép

I.C. A régiós felosztás rejtélyei

A Zöld könyv szerzői sikerrel titkolják el azokat az ismérveket, melyek alapján a fejlesztési régiókat lehatárolták, és régiókon belül a fejlesztési ügynökségek székhelyét kijelölték. Ezért nekünk marad az élvezet, hogy a kész műben valamilyen rendszert fedezzünk fel.

I.C.1. Rejtély: Ki kivel?

A fejlesztési régiós felosztásnak is megvannak a maga szubjektív furcsaságai.

A szubkárpati övezetben fekvő Vrancea (VN) egy régióba kerül a tengerparti Konstancával (CT). Ugyanúgy szubkárpati övezetben fekvő – fejlett Prahova (PH) a Dunaparti, elmaradt Teleormannal (TR). Nem zavarta a dolgozat készítőit az sem pl., hogy természetes határok (hegyek) választják el Hunyad megyét a fejlett Bánságtól. Hunyad (HD) nyilvánvalóan minden téren Fehér (AB) megyéhez kötődik. És a furcsaságok itt még nem érnek véget.

Reg98	Avg	StDev	Ampl
1. BC_BT_IS_NT_SV_VS	2	0.98	67%
2. BR_BZ_CT_GL_TL_VN	3	1.21	60%
3. AG_CL_DB_GR_IL_PH_TR	3	1.81	80%
4. DJ_GJ_MH_OT_VL	3	1.10	60%
5. AR_CS_HD_TM	5	1.29	50%
6. BH_BN_CJ_MM_SJ_SM	4	1.41	67%
7. AB_BV_CV_HR_MS_SB	5	0.98	33%
8. B_IF	6	0.00	0%

I-1. táblázat: A megyék fejlettségi mutatóinak szórása

A fejlettségi mutatók szórásával (Standard deviation) a régiók homogenitását vizsgáljuk. A nagy szórású együtthatók nyilván azt mutatják, hogy régiókon belül nagy fejlettségbeli különbségek vannak.

Az **Amplitudóval** pedig az adott régióon belül a legfejlettebb és legelmaradottabb megye közötti távolságot mérjük.

$$Ampl_r = \frac{Max_1^{jMax} (ndxDezv_j) - Min_1^{jMax} (ndxDezv_j)}{Max_1^{jMax} (ndxDezv_j)}$$

$r = 1 \dots 8$ / régiók száma, $j = 1 \dots jMax$ / régióon belüli megyék száma

Kérdés, hogy régiókon belül, hogyan lehet egyazon időben egyenletesen fejleszteni minden megyét és ugyanakkor felzárkóztatni az elmaradtakat? És persze az is kérdés, hogy ez az elv hogyan érvényesíthető országos szinten, a régiók között?

A régióonkénti átlagos fejlettségi index (Average) alapján a 6. Észak – Nyugati régió lényegesen fejlettebb az 1. Észak – Keletinél. Ennek ellenére a 4., 5., 7., 8. –as régiók azok, amelyek alacsonyabb fejlettségi fokuk miatt a Phare kiírásoknál nagyobb keretösszeggel gazdálkodhatnak. A Hargita és Kovászna megyéket magába foglaló 7. –es régió pedig majdnem a legfejlettebb. Fejlettebb a Kolozs és Bihar magába foglaló régióon is. Ennek következtében kevesebb Phare pénzre pályázhat.

Természetesen régiókon belül semmilyen kiegyensúlyozási mechanizmus nem működik. Az elmaradott térségek (megye vagy régió) szegény önkormányzatai folyamatosan hátrányban vannak a gazdagabb, tehát az önrészt könnyebben előteremtő, térségek önkormányzataival szemben. A jelek szerint ezt a hagyományt a strukturális alapok esetében sikerül majd folytatni.

I.D. Nemzeti Fejlesztési Terv 2000 – 2002

Az akkor vonatkozó törvény szerint⁴, a regionális fejlesztés alapvető célkitűzése⁵ "... a létező regionális egyenlőtlenség csökkentése, újabb regionális egyenlőtlenségek és kiegyensúlyozatlanságok megjelenésének megelőzése, kiegyensúlyozott fejlesztésen keresztül valamint a történelmi-, földrajzi-, gazdasági- és politikai körülmények miatt elmaradt térségek felzárkóztatásának felgyorsítása által".

⁴ Legea dezvoltării regionale 151/1998

⁵ "reducerea disparităților regionale existente, în special prin stimularea unei dezvoltări echilibrate și prin accelerarea redresării acelor zone rămase în urmă din punct de vedere al nivelului de

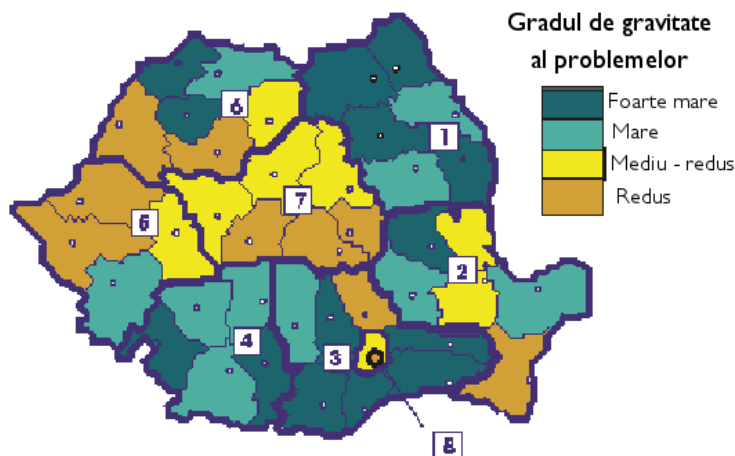

I.D.1. A gondokkal küszködő térségek

A Nemzeti Fejlesztési Tervben⁶ a „Zöld könyv” –höz hasonló térkép jelenik meg. Pontosán nem derül ki, hogy milyen ismérvek alapján készült a térkép, de létrejöttékor senki nyilvánosan nem vonta kétségbe legitimitását.

A térképről leolvashatjuk, hogy Kovászna, Brassó és Szeben megyék azonos gazdasági – társadalmi gondokkal küszködnek. Aki csak egy picit is ismeri a valóságot, az legkevesebb kétkedve fogadja e „tudományos eredményt”. A megoldásra váró gondok legrészletesebb felsorolására a 7. Közép régió esetében kerül sor.

Probleme de dezvoltare economica si sociala

I-4. ábra: A megyék fejlettségi foka a 2000 – 2002 –es Nemzeti Fejlesztési Tervben

1999 –ben a kormány határozatban szentesíti a Nemzeti Fejlesztési Tervet. Ennek értelmében a 2000. Évi Phare keretegyezmény előirányzatai:

	M€		M€
1. Észak - Kelet	23.7	4. Dél - Nyugat	10.8
2. Dél - Kelet	23.7	5. Nyugat	10.8
3. Dél	23.7	7. Közép	10.8
6. Észak - Nyugat	23.7	8. Bukarest - Ilfov	10.8
<i>Subtotal Pr1</i>	<i>94.8</i>	<i>Subtotal Pr 2</i>	<i>43.2</i>
Grand Total	138,0		

I-2. táblázat: A 2000. Évi Phare keretegyezmény előirányzatai

Tehát indulásból a kiemelt régiók több mint kétszer annyi pénzre pályázhattak, mint a többiek. Le kell szögezni, hogy mind a Zöld könyv mind pedig a Nemzeti Fejlesztési Terv nyilvános dokumentumok voltak és maradtak. Nem titokban készültek. A Nemzeti Fejlesztési Terv a Regionális Fejlesztés Nemzeti Ügynökségénél⁷ készült.

dezvoltare datorită circumstanțelor istorice, geografice, economice și politice precum și prevenirea apariției unor noi disparități și dezechilibre regionale”.

⁶ 5.3. Disparități în dezvoltarea economică și socială

⁷ Agenția Națională pentru Dezvoltare Regională - ANDR

II. Lezárt előcsatlakozási programok ismert adatai

II.A. Programok

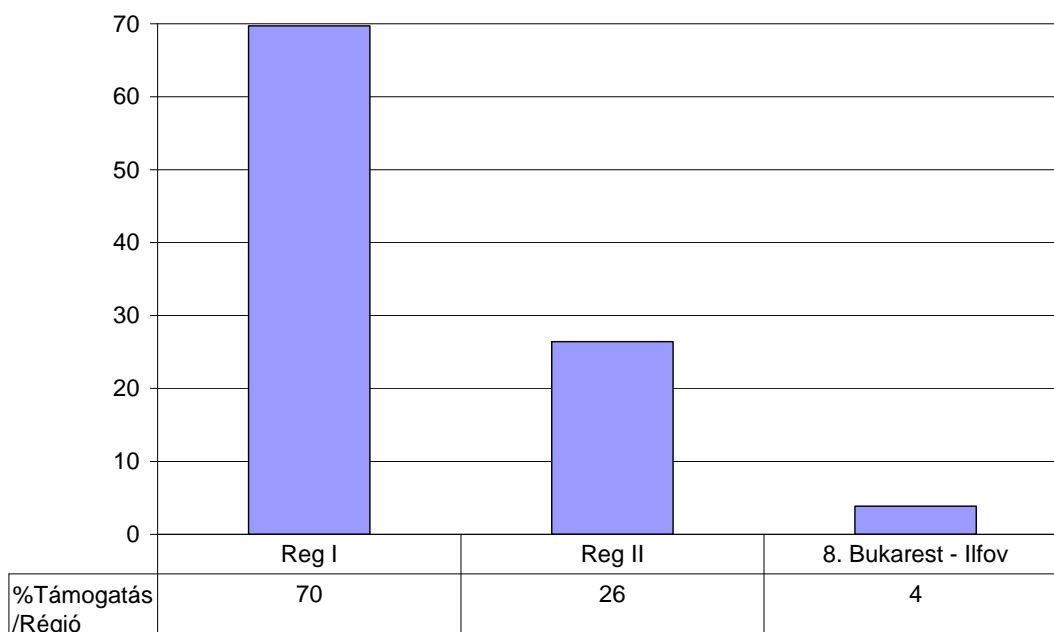
1. 2003/005-551.03.02 Intarirea capacitatii administrative - Intarirea capacitatii administrative a Parlamentului Romaniei
2. 2002/000-586.03.02 Descentralizarea si dezvoltarea administratiei publice din Romania
3. 2002/000-586.05.02 Investitii in coeziunea economica si sociala
4. 2002/000-586.05.02.B Dezvoltarea resurselor umane
5. 2002/000-586.05.02.C Infrastructura locala si regionala
6. B702/030 Fondul Europa (2003) - Linie de buget 2002
7. B701/030 Fondul Europa (2002) - Linia de buget 2001
8. RO01/01 Facilitatea de investitii suplimentare
9. RO01/04.03 Societatea civila
10. RO01/08.03.02 Sub-componenta B Modernizarea scolilor tehnice si vocationale
11. RO01/08.03.04 Subcomponenta D Infrastructura la nivel regional
12. SAPARD01.01 Masura 1.1
13. SAPARD01.02 Masura 1.2
14. B700/030 Fondul Europa (2001) - Linie de buget 2000
15. B700/700 Initiativa Europeana pentru Democratie si Drepturile Omului (IEDDO 2000)
16. ComPrg00/Lif.01 LIFE Natura
17. RO00/04.02 Societate civila
18. RO00/04.02.01 Dezvoltarea societatii civile
19. RO00/04.02.02 Imbunatatirea situatiei romilor
20. RO00/06.02.01 Constituirea unui sistem national functional de evaluare a conformitatii
21. RO00/07.02.01 Dezvoltarea Resurselor Umane
22. RO00/07.02.02 Sprijinirea intreprinderilor mici si mijlocii
23. RO00/07.02.03 Infrastructura locala si regionala
24. RO00/08 Programul ACCESS
25. RO00/11 Participarea Romaniei la programele comunitare (2001)
26. B799/300 Fondul Access - Componenta de micro-proiecte
27. B799/700 Initiativa Europeana pentru Democratie si Drepturile Omului (IEDDO 1999)
28. RO99/04.02 Lucrari publice
29. RO99/04.04 Finantarea IMM-urilor
30. RO99/04.05 Masuri de raspuns social (MRS)
31. RO99/05 Intarirea democratiei, a statului de drept si a drepturilor omului (1999)
32. RO99/05.02 Copiii mai intai - Intarirea democratiei, a statului de drept si a drepturilor omului - Dezvoltarea serviciilor de protectie a copilului
33. ZZ99/17 Fondul Europa (2000) - Linie de buget 1999
34. RO98/03.01 Imbunatatirea situatiei romilor din Romania

35. RO98/04.01 Proiectul de dezvoltare institutionala pentru Ministerul Finantelor Publice
 36. RO98/04.03 Asistenta in domeniul veterinar si agricol
 37. RO98/04.04 Intarirea capacitatii administrative si institutionale de a administra politica de mediu inconjurator in Romania in conformitate cu acquis-ul comunitar
 38. RO98/04.05 Sprijinirea Ministerului Reformei pentru a proiecta si implementa reforma administratiei publice centrale
 39. RO98/07.01 Politica Regionala si Coeziune
 40. RO98/07.02 Reabilitarea drumurilor nationale (1998)
 41. RO98/09.02 Reconstructia Zonelor Miniere - Fondul MARR
 42. RO98/09.02.01 Credite pentru IMM-uri
 43. RO97/07 Dezvoltarea Administratiei Publice Locale
 44. RO97/09.02 Fondul Cultural European pentru Romania /euroart (numit in Termenii de referinta: Fondul pentru dezvoltarea artelor si a societatii civile)
 45. RO97/11 Schema de credit pilot pentru intreprinderile mici si mijlocii
 46. RO97/11.01 Schema pilot de creditare pentru IMM-uri
- A támogatások értéke: 363,758,302 €. Projektek száma: 3,675.

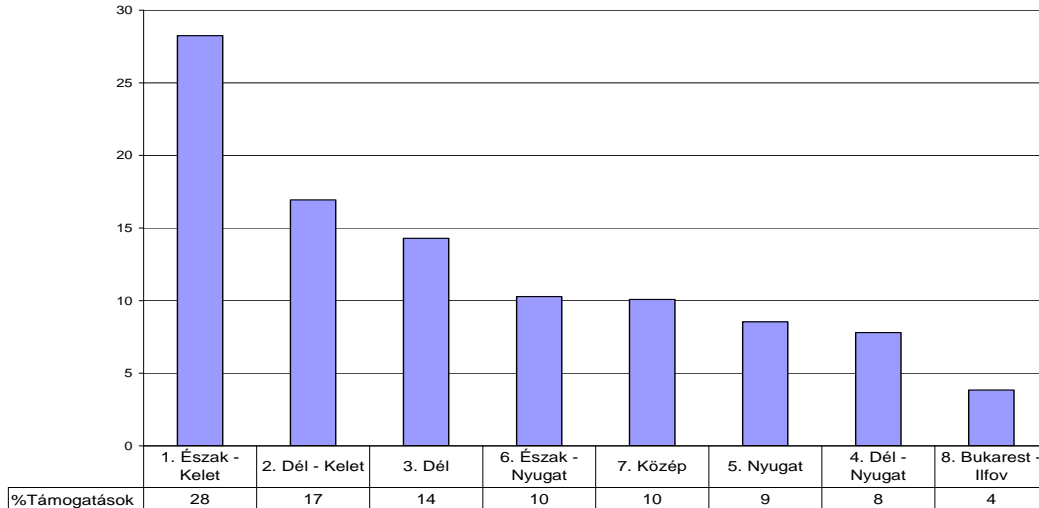
II.B. A programok adatai (regionális eloszlás)

II.B.1. Támogatások régiós eloszlása

II-1. ábra: Támogatások régió típus szerinti eloszlása

Az első NFT által meghatározott kiemelten (Reg I) és nem kiemelten (RegII) támogatandó régiós felosztás. A Reg II –be tartozó Bukarest – Ilfov, teljesítménye torzítja a Reg II mutatóit, ezért vettük külön.

II-1. ábra: Támogatások régiók szerinti eloszlása

A támogatások legnagyobb részét (28%) az 1. régió kapta.

A támogatások régiók szerinti eloszlása alapján látható, hogy az 1., 2., 3. régiók látványosan a legtöbb támogatást kapták.

A 6. (Beszterce – Naszód, Bihar, Kolozs, Máromaros, Szatmár, Szilágy) régió, amely szintén a kiemelten támogatandók közé tartozik, viszont nincs az első négy között, csupán a hatodik. (Majdnem háromszor kevesebb támogatást kapott, mint az ugyanolyan besorolású Észak – Keleti régió.)

Az 5., 6. és 7. régiókba (Erdélybe) a támogatások 27% -a jutott, majdnem ugyanannyi, mint amennyi az 1. régióba.

$$\%Támogatások_r = \frac{Támogatások_r}{\sum_1^8 Támogatások_r}, r = 1..8, r \text{ a régiók indexe}$$

II.B.2. Támogatások régiós eloszlása az országos átlaghoz viszonyítva

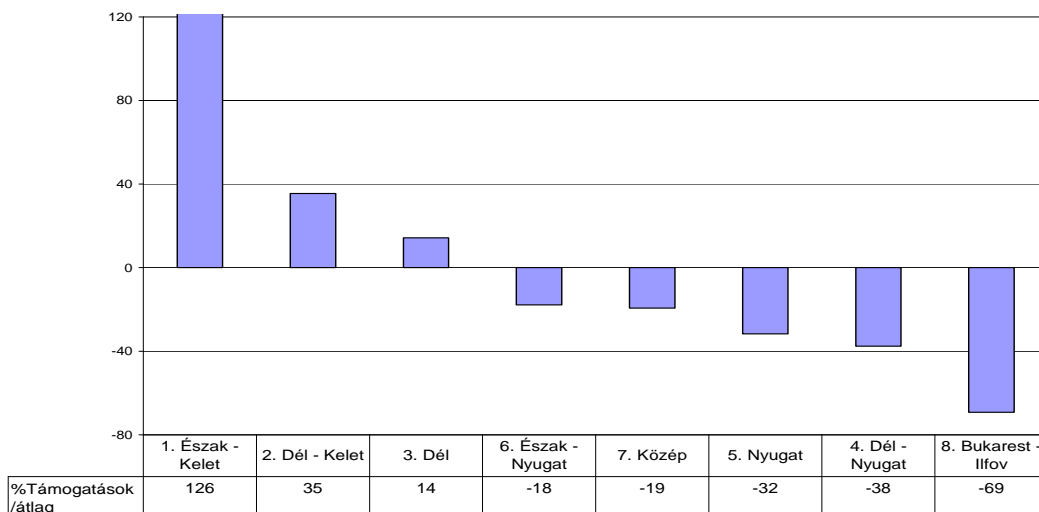

Figure II-2. ábra: Támogatások régiós eloszlása az országos átlaghoz viszonyítva

Az országos átlaghoz (100%) viszonyítva, az 1. régióba 126% -kal több támogatás jutott.

Noha a 6. régió is a kiemelték közé tartozik, a támogatások mértékét illetően az országos átlag alatt jutott forrásokhoz.

A 8 –ból 5 régióba (ezek között három erdélyi 5., 6., 7.) az országos átlagnál kevesebb pályázati úton elnyerhető támogatás jutott.

$$\%Támogatások / \text{átlag}_r = 100 * \left(\%Támogatások_r / \left(\sum_1^8 \%Támogatások_r / 8 \right) - 1 \right)$$

$r = 1..8$, r a régiók indexe

A támogatott projektek száma és a támogatások mértéke szorosan össze kellene függjön. Korrelációs együtthatójuk: 0.91. A majdnem 10 százalékpontnyi eltérés jelenti az átlagostól eltérő támogatási szinteket. Azt is tudomásul kell venni, hogy ott ahol több hozzáférhető pályázati pénz van, több pályázat születik.

II.B.3. Projektek régiós eloszlása

A legtöbb támogatott project (19,43%) az 1. régióban született.

A támogatott projektek száma és a lakosság korrelációs együtthatója 0,79. Az ideálistól számított 21 százalékpontnyi eltérés szintén az átlagtól elérő támogatási szinteknek tudható be. Ugyanis statisztikailag nehezen elfogadható az, hogy a pályázási kedv és a pályázati ismeretek régióként ennyire változnának.

Érdekes talán megjegyezni, hogy a régiók átlagos fejlettségi mutatójának és a régiókba juttatott támogatások korrelációs együtthatója szintén 0,79. Az ideálistól számított 21 százalékpontnyi eltérés ez esetben azt jelentheti, hogy a fejlettségi mutatók és a kiemelt támogatások rendszere egymással nem állnak szoros kapcsolatban. Magyarán: a régiók által megszerzett támogatások összegét nagyon kis mértékben befolyásolták a fejlettségi mutatók. Viszont lényeges különbségek a régiók számára elérhető és a valójában megszerzett források között nincsenek. Ez viszont azt jelenti, hogy a források elosztási rendszerét sem befolyásolták döntő módon a Zöld könyv mutatói.

$$\%Pr\ ojektok_r = Pr\ ojektok_r / \sum_1^8 Pr\ ojektok_r, \quad r = 1..8, \quad r \text{ a régiók indexe}$$

II.B.4. Projektek régiós eloszlása az országos átlaghoz viszonyítva

Az országos átlaghoz (100%) viszonyítva, az 1. régióban 55% -kal több támogatott projekt született. Ez az 55% -nyi többlet projekt 126% -nyi többlettámogatást hozott.

$$\% Pr\ ojektok / \text{átlag}_r = 100 * \left(\% Pr\ ojektok_r / \left(\sum_1^8 \% Pr\ ojektok_r / 8 \right) - 1 \right)$$

$r = 1..8$, r a régiók indexe

II.B.5. Projektek átlagos támogatási összegének régiós eloszlása

Az országos átlaghoz (100%) viszonyítva, az 1. régióban egy pályázat 55% -kal nagyobb támogatást kapott. Tehát gyakorlatilag az 1., 2. régiókban az átlagosnál nemcsak több projekt kapott támogatást, de ezek átlagon felüli támogatást is kaptak. Ezért a támogatások régiókénti összege nem egyenes arányos a régióként támogatott pályázatok számával.

$$\%Támogatás / projekt_r = 100 * \left((Támogatás / projekt_r) / \left(\left(\sum_1^8 Támogatás / projekt_r \right) / 8 \right) - 1 \right)$$

$r = 1..8$, r a régiók indexe

$$Támogatás / projekt_r = \frac{Támogatások_r}{Projekték_r}$$

Támogatások_r – a régiónkénti támogatás összege

Projekték_r – a régióként támogatott projektek száma

II.B.6. Egy főre jutó támogatás régiós eloszlása

A régióként egy főre jutó támogatási összegek terén is nagy aránytalanságok mutatkoznak. Két régió kiemelt támogatása gyakorlatilag az összes többi hátrányos helyzetbe hozza.

$$\%Támogatás / lakos_r = 100 * \left((Támogatás / lakos_r) / \left(\left(\sum_1^8 Támogatás / lakos_r \right) / 8 \right) - 1 \right)$$

$r = 1..8$, r a régiók indexe

$$Támogatás / lakos_r = \frac{Támogatások_r}{Lakosok_r}$$

Támogatások_r – a régiónkénti támogatás összege

Lakosok_r – a régióként népesség

II.C. Összehasonlító grafikonok

Ha a „Zöld könyv” –ben megírt fejlettségi indexeket vesszük figyelembe, a támogatások elvonása nem arányos a régiók átlagos fejlettségi indexével. A „Zöld könyv” fejlettségi indexei alapján számolt átlagos regionális fejlettségi indexek nem befolyásolták a kiemelt régiók kijelölését. Ugyanis az 1., 2., 3. régiók mellett a 4. – esnek van még alacsony átlaga és országos átlag alatti indexe. Ennek ellenére a 6. régió került a kiemelten támogatandók közé.

$$\%Fejlettség / átlag_r = 100 * \left(Fejlettség_r / \left(\left(\sum_1^8 Fejlettség_r \right) / 8 \right) - 1 \right)$$

$r = 1..8$, r a régiók indexe

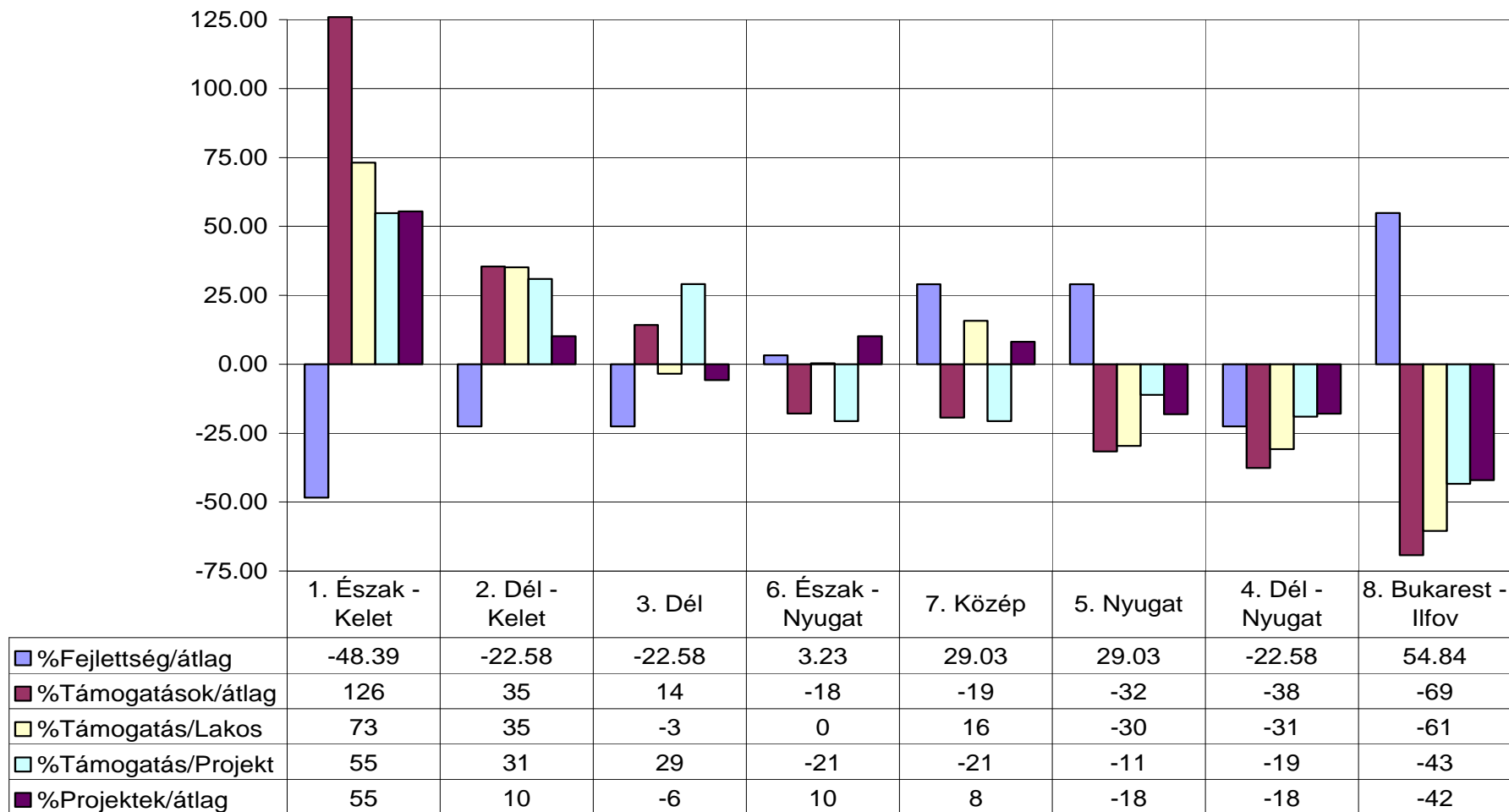
Fejlettség_r – a Zöld könyv szerinti megyei fejlettségi indexekből kiszámolt regionális átlagos fejlettségi index

$$Fejlettség_r = \frac{\sum_1^{rjMax} Fejlettség_{rj}}{rjMax} \quad rjMax - \text{régiókénti megyék száma}$$

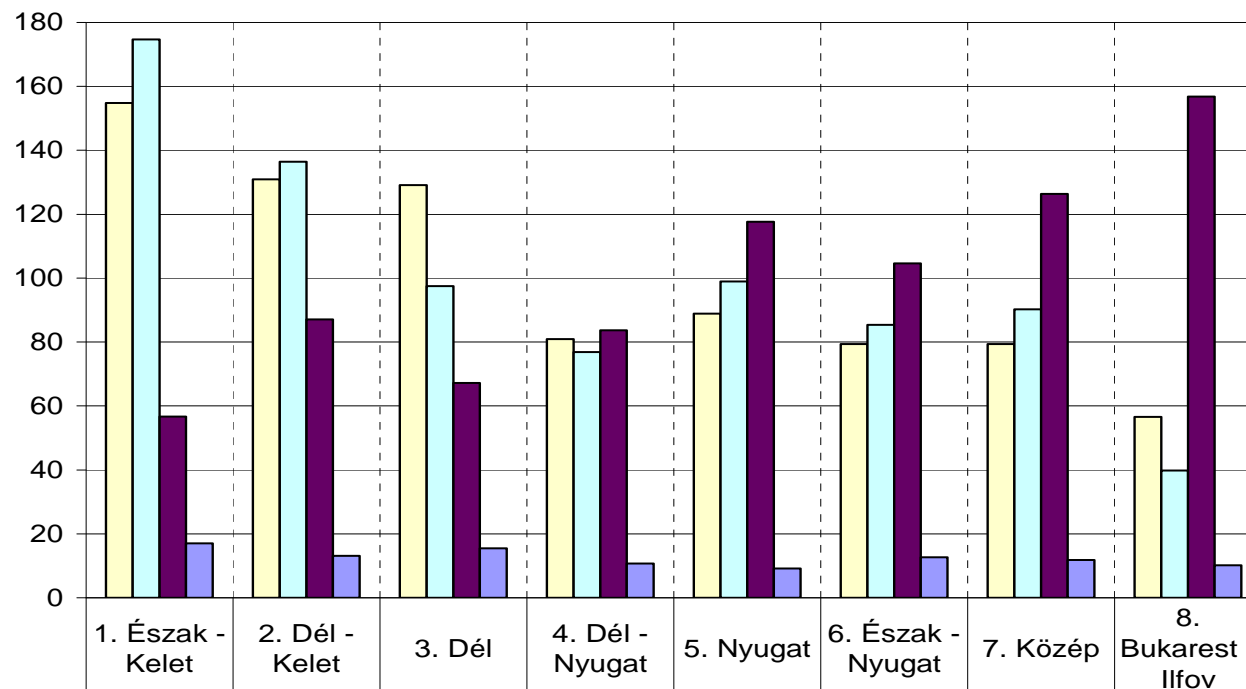
Az eddig vizsgált adatok összesítő grafikonját az átlagos fejlettségi mutató szerint rendeztük. Ez nem történt meg. Másrészt a kérdéses mutatók legyártásához használt pontos indulási adatok és módszer nem ismertek. A Zöld könyvben csak utalás van erre.⁸ Mivel természetesen az idők (1998 – 2006) folyamán rendszeresen mért – számolt viszonyítási adatokra van szükségünk, ezért a megyékre és régiókra számolt GDP⁹, egy főre jutó GDP lesz az egyik legfontosabb mérési eszközünk

⁸ A Zöld könyvben szereplő szerzők közül mindössze egyet sikerült megtalálni, de ezekre a részletekre ő sem emlékszik.

⁹ Statistică teritorială 2005, Institutul Național de Statistică, Repere economice și sociale regionale: Statistică teritorială 2006, Institutul Național de Statistică

II-2. ábra: Öt mutatót összehasonlító grafikon

%Támogatások/Projektek/Országos	155	131	129	81	89	79	79	57
%Támogatások/Népesség2000/Országos	175	136	97	77	99	85	90	40
%Fejlettség/Országos	57	87	67	84	118	105	126	157
%Népesség2000/Országos	17	13	15	11	9	13	12	10

II-3. ábra: Regionális mutatók országos eloszlása

III. A programok adatai (intra regionális eloszlás)

III.A. A támogatások régiók szerinti eloszlása

A kiemelt régiók 2,3 – szor több támogatást kaptak 1.42 –szer több pályázatra.

Az 1% -os (pszichológiai) küszöbérték alatt jutott támogatás a következő megyéknek: CL, TL, **SB, AB, HR, VN, BH, SJ, CV, AR, BN**, IF, MH, GR.

Az országos átlaghoz mért 1% alatti támogatást kapott Bihar, Beszterce – Naszód és Szilágy, noha mindhárom megye a kiemelt 6. Észak – Nyugat –i régióban vannak.

Talán többet mondana a támogatások megyék szerinti eloszlása az országos és regionális átlaghoz viszonyítva.

$j = 1 \dots 42$ / megyék száma

$$\%Támogatások / Országos / Átlag = \text{Int}(100 * (42 * \text{Támogatás}_j / \sum_1^{42} \text{Támogatás}_j - 1) + 0.5)$$

$$\%Pályázatok / Országos / Átlag = \text{Int}(100 * (42 * \text{Pályázatok}_j / \sum_1^{42} \text{Pályázatok}_j - 1) + 0.5)$$

18 megye (vagyis a megyék 43% -a) részesült átlag feletti támogatásban. Ezek között Brassó (BV) és Kolozs (CJ) jóval az országos átlag fölött kaptak a támogatásokból. Hunyad (HD), Temes (TM) és Máramaros (MM) szerepelnek még e „felső” osztályban. Brassó egy nem kiemelten támogatandó régióban van. Nagy támogatottsági mutatója azt jelenti, hogy kevesebb pénzből kapott többet a vele egy régióban levő kis- és szegény Hargita és Kovászna rovására. Kolozs egy kiemelten támogatandó régió legerősebb megyéje.

III.A.1. Az országos átlag alatt támogatott megyék, a támogatás csökkenő sorrendjében:

MS, TR, SM, BZ, OT, CS, BT, AG, VL, GJ, CL, TL, SB, AB, HR, VN, BH, SJ, CV, AR, BN, IF, MH, GR.

A 24 megyéből 11 (46%) erdélyi: Maros (MS), Szatmár (SM), Krassó – Szörény (CS), Szeben (SB), Fehér (AB), Hargita (HR), Bihar (BH), Szilágy (SJ), Kovászna (CV), Arad (AR), Beszterce – Naszód (BN).

Az országos átlag fölötti támogatást bevonó erdélyi megyék, a támogatás mértékének csökkenő sorrendjében:

Brassó - BV, Kolozs - CJ, Temes - TM, Hunyad - HD, Máramaros - MM.

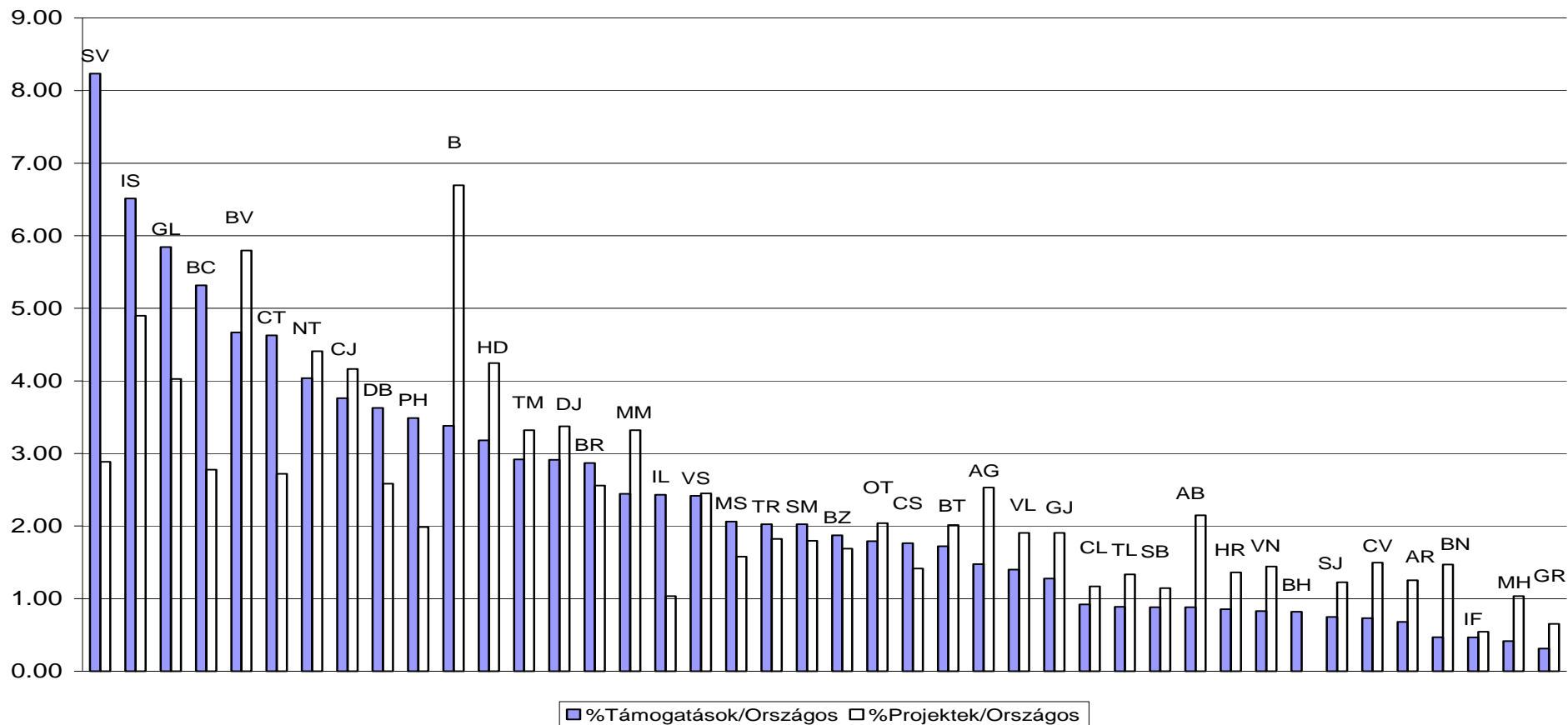
Brassó (országos negyedik), a kevesebb támogatáshoz jutó 7. Közép – régió legerősebb megyéje.

Kolozs a szintén kevesebb támogatáshoz jutó 6. Észak - Nyugati régió legerősebb megyéje.

Temes a szintén kevesebb támogatáshoz jutó 5. Nyugati régió legerősebb megyéje

III.B. Támogatások megyék szerinti eloszlása

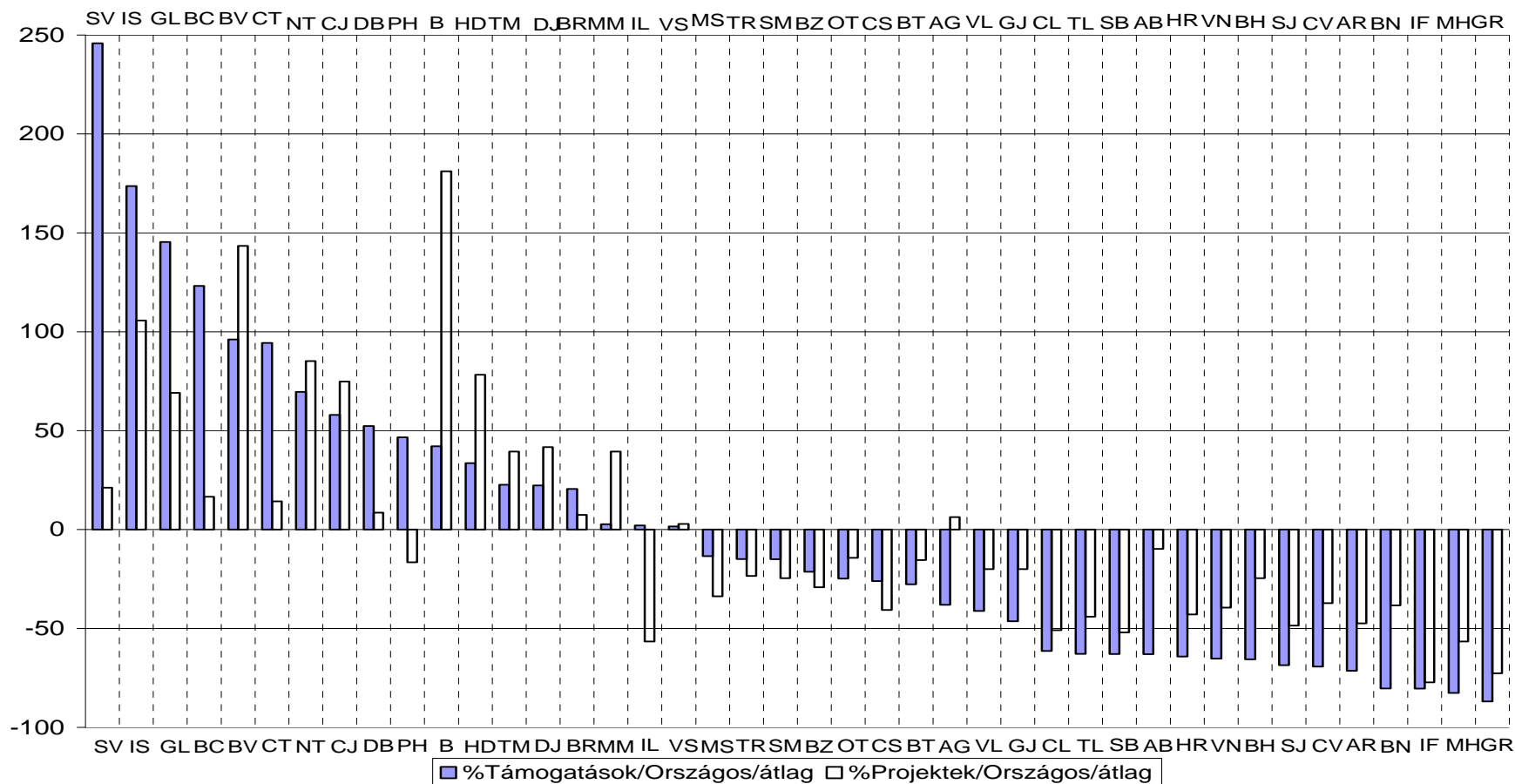

III-1. ábra: Támogatások megyék szerinti eloszlása

Megye: SV, IS, GL, BC, BV, CT, NT, CJ, DB, PH, B, HD, TM, DJ, BR, MM, IL, VS, MS, TR, SM, BZ, OT, CS, BT, AG, VL, GJ

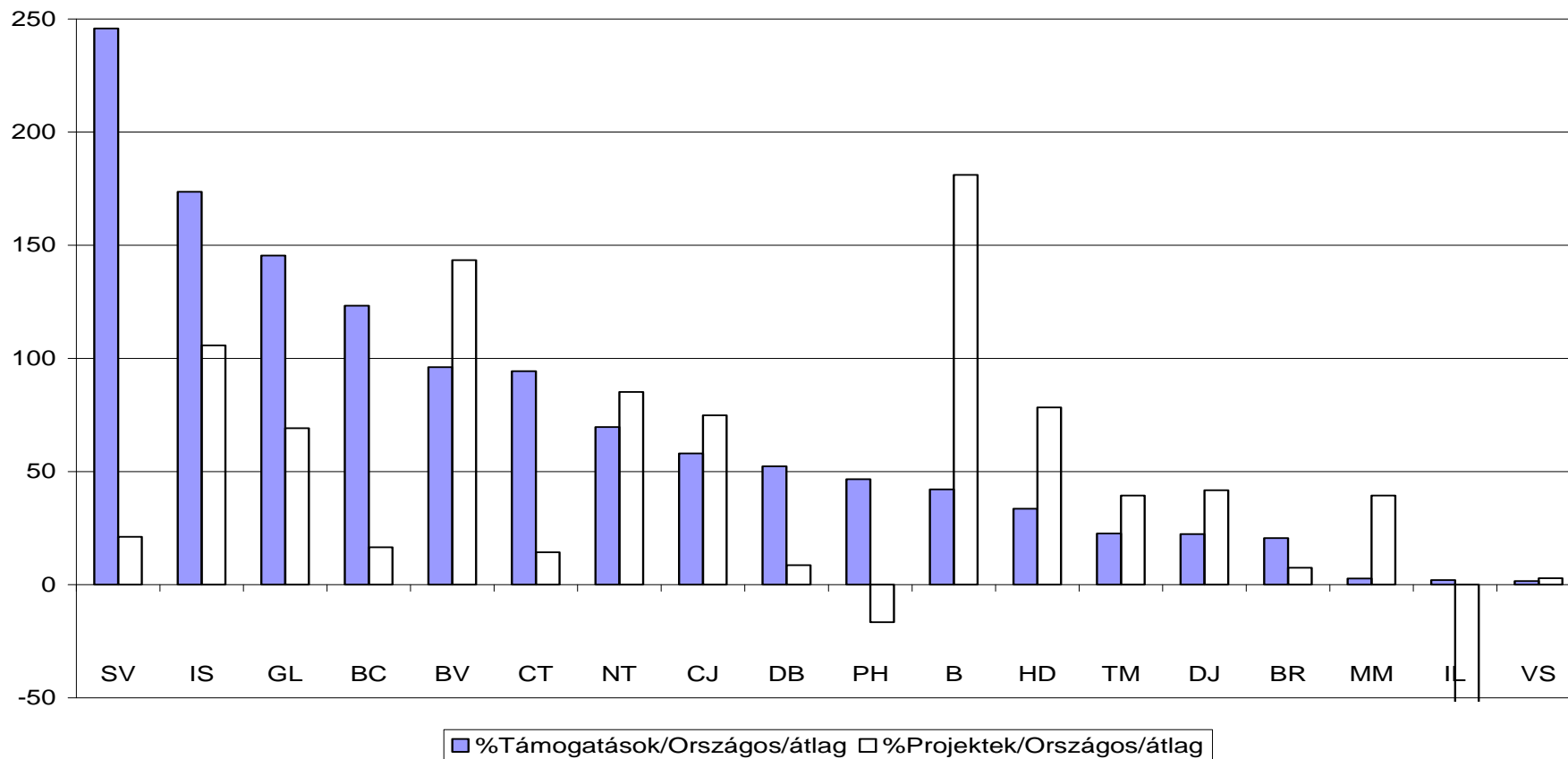
III.B.1. Támogatások megyék szerinti eloszlása az országos átlaghoz viszonyítva

III-2. ábra: Támogatások megyék szerinti eloszlása az országos átlaghoz viszonyítva

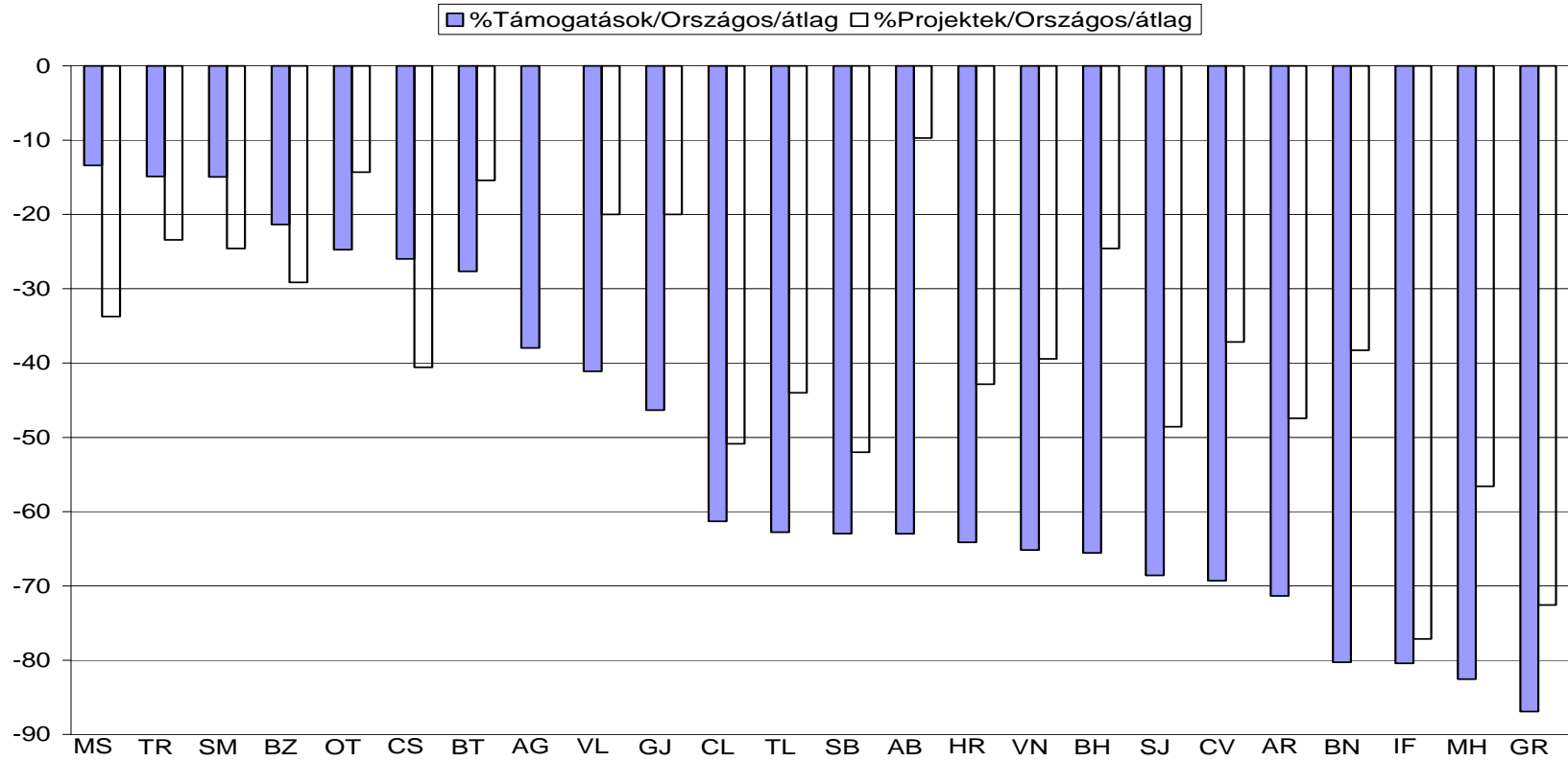
III.B.2. Az országos átlagnál jobban támogatott megyék

III-3. ábra: Az országos átlagnál jobban támogatott megyék

III.B.3. Az országos átlagnál gyengébben támogatott megyék

III-4. ábra: Az országos átlagnál gyengébben támogatott megyék

IV. Támogatások megyék szerinti eloszlása a regionális átlaghoz viszonyítva

IV.A.1. 1. Észak – Kelet

A régió három fejletlenebb és kisebb megyéje vesztese a regionális osztozkodásnak.

IV.A.2. 2. Dél – Kelet

A régió három fejletlenebb és kisebb megyéje vesztese a regionális osztozkodásnak. Egyetlen kivétel Brăila megye. Viszont jó megjegyezni, hogy Brăila a regionális Fejlesztési Ügynökség székhelye.

IV.A.3. 3. Dél

A nyertes megyék között van Ialomița, fejletlen és kicsi, a vesztesek között pedig Argeș, nagy és régióon belül fejlett megye.

IV.A.4. 4. Dél – Nyugat

Aránytalanul sokat vitt Dolj (DJ) megye, ahol a regionális Fejlesztési Ügynökség székel.

IV.A.5. 5. Nyugat

E régióban egyértelműen Arad a nagy vesztes. Furcsa mód a Zöld könyv fejlettebbnek látja Hunyadot, Aradnál. Mivel a Regionális Fejlesztési Ügynökség Temesváron van és Arad és Temesvár között hagyományos feszültségek léteznek, ez magyarázza Arad lemaradását, egyben jelzés arra, hogy a politikai viszonyok milyen erősen befolyásolják az elosztást.

IV.A.6. 6. Észak – Nyugat

Kolozs (CJ) aránytalanul sok forrást vitt el. Bihar egyértelmű vesztes.

IV.A.7. 7. Közép

Brassó nyomasztó fölénytel nyertese az eddigi elosztásoknak.

A nyertes megyék, növekvő sorrendben:

BR, BC, OT, **SM**, IL, **MS**, **TM**, IS, **MM**, **HD**, CT, PH, SV, B, DB, DJ, GL, **CJ**, **BV**

A vesztesek, szintén növekvő sorrendben:

GR, IF, MH, **BN**, VN, TL, **AR**, BT, **CV**, **SJ**, CL, **BH**, VS, **HR**, **AB**, **SB**, BZ, AG, GJ, **CS**, NT, VL, TR

$r = 1..8 / 8$ régió, $r_j = 1 .. r_{jMax} /$ régió megyéinek száma,

$\% Fin_Jd_{r_j}$ /egy megye régióon belüli támogatása

$norm_ \% Fin_ Jd_{r_j} = + \% Fin_ Jd_{r_j} / Max(\% Fin_ Jd_{r_j}) | \% Fin_ Jd_{r_j} \geq 0,$

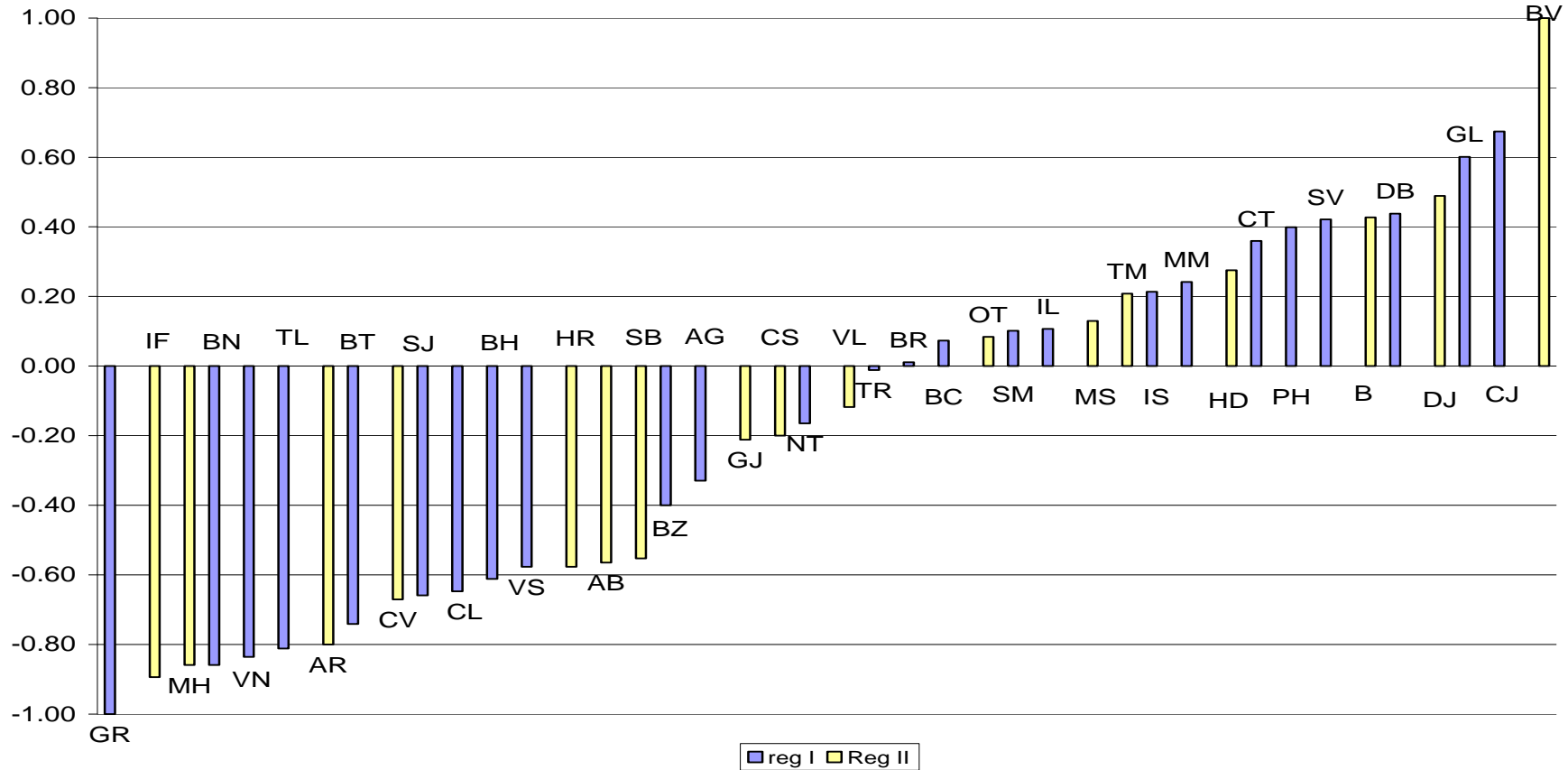
$norm_ \% Fin_ Jd_{r_j} = - \% Fin_ Jd_{r_j} / Min(\% Fin_ Jd_{r_j}) | \% Fin_ Jd_{r_j} < 0$

IV.B. Összegzés

Régiókon belül nem volt érvényben semmilyen, a régiók között érvényes (de vitatható) kiegyenlítési mechanizmus. Ez például azt is jelenti, hogy a nem kiemelt régiókon belül a szegény és kicsi megyék fokozottan kerültek hátrányos helyzetbe.

IV.C. Támogatások megyék szerinti eloszlásának a regionális átlaghoz viszonyított normalizált megjelenítése

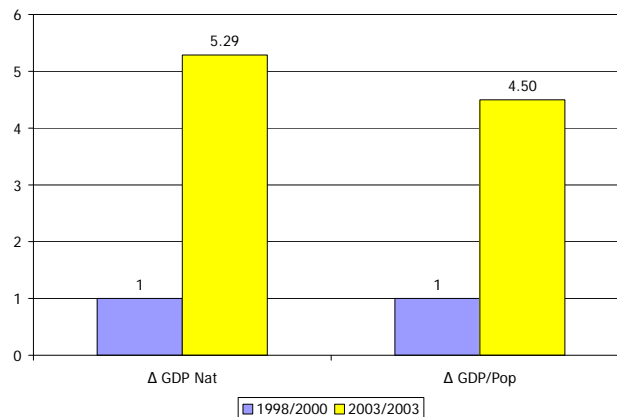
IV-1. ábra: Támogatások megyék szerinti eloszlásának a regionális átlaghoz viszonyított normalizált megjelenítése

V. A fejlődés összehasonlítható adatai

V.A. Országos GDP növekedés 1998 - 2003

Szép lett volna, ha a csatlakozásra a Zöld könyv módszerével újra kiszámolják a fejlettségi mutatókat. Meg lehetett volna állapítani a régiós felosztás eredményességét. Ez nem történt így. Ezért olyan adatokhoz fordulunk, melyek léteztek 1998 –ban is (GDP, lakosság) és melyek mindenki által elfogadottak. A GDP és az egy főre jutó GDP lesz vizsgálódásunk tárgya.

V-1. ábra: Országos GDP növekedés

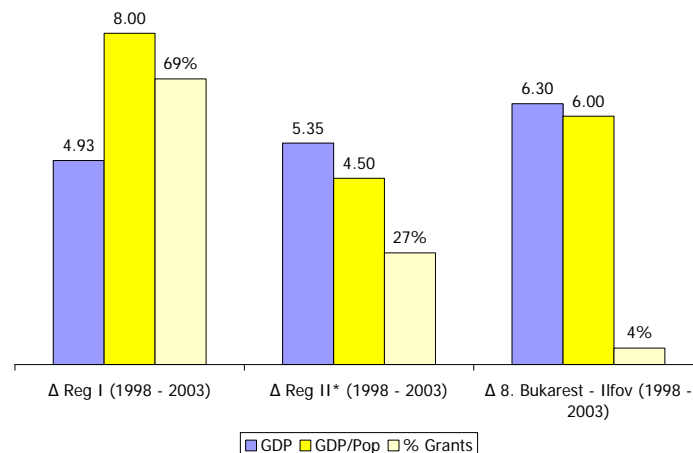
$$\Delta \text{ GDP Nat} = \frac{\text{GDP Nat 98}}{\text{GDP Nat 03}}$$

1998 – 2003 között az ország GDP –je, az 1998 – as értékhez viszonyítva 5,29 szoros növekedést ért el.

V.B. Régió típusok szerinti GDP növekedés 1998 - 2003

A kiemelt (Reg I típusú) régiók GDP –je kisebb mértékben növekedett a nem kiemeltkéénél 4,93 szorosra az 5,68 szoroshoz képest), noha a kiemelt régiók több mint kétszeres támogatást kaptak, a másik 4 régióhoz képest. A kép sokkal árnyaltabbá válik, ha Bukarest – Ilfov régiót külön választjuk.

Még így is látszik, hogy a kiemelten támogatott régiók növekedési üteme elmaradt a többi mögött.

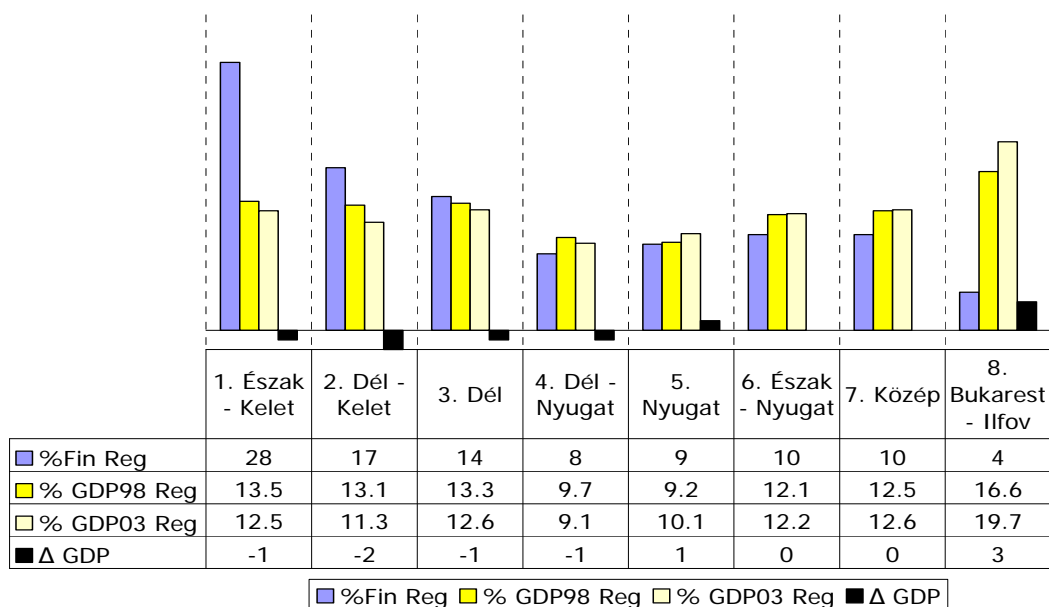
V-2. ábra: Régiók szerinti GDP növekmény és támogatások

A támogatások 69% -t elnyelő négy régió (1., 2., 3., 6.) 4.93 szoros GDP növekedése jócskán elmarad a támogatások 27% -ban részesülő (4., 5., 7.) 5.35 szoros növekedése mellett, míg a támogatások 4% -val megelégedő 8. Bukarest – Ilfov 6.30 szoros növekedése látványosan a legnagyobb.

V.C. Régiók szerinti GDP növekedés

Már itt is látszik, hogy az 5., 6., 7. régiók, bár a többihez viszonyítva lényegesen kevesebb támogatást kaptak, az 1998 –as GDP –hez viszonyítva, 4 százalékpont fölötti GDP növekedést valósítottak meg. Ám az önmagukhoz mért növekedések idillikus képe kissé változik, ha a régiók GDP –jének országos részesedését vizsgáljuk.

V-3. ábra: A régiók GDP –jének országos részesedése

Az 1., 2., 3. régiók kiemelt támogatása ellenére GDP –jük növekedése mellett, országos GDP részesedésük csökkent. A szintén kiemelt 6. régió tartotta magát. A Bánság (5. régió) és Bukarest (8. régió) viszont növelte részesedését. Az 1998 –as és 2003 –as GDP adatok fényében, a fejlesztési régiók közötti kiegyensúlyozatlanság fokozódott, hisz a gyengébb régiók lemaradása észlelhető.

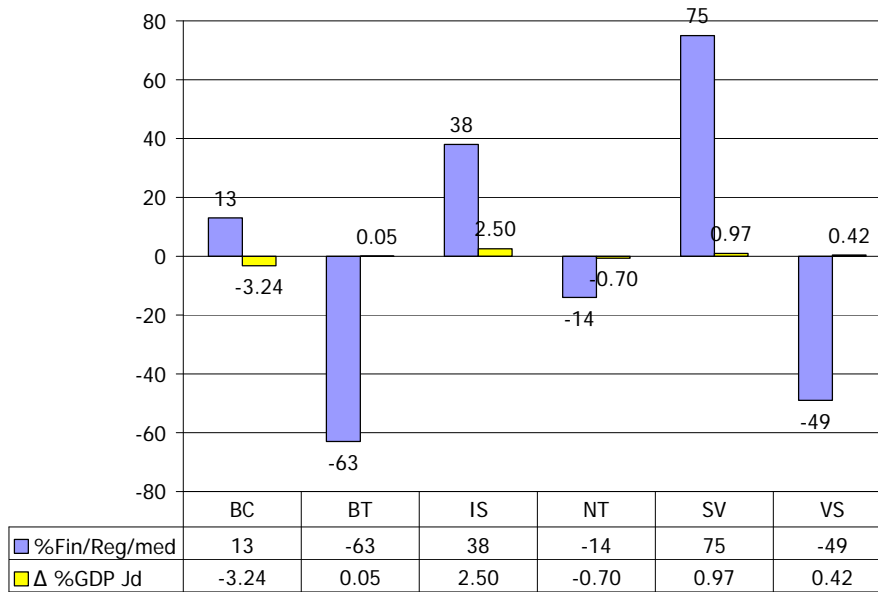
V.D. Régiókon belüli GDP növekedések¹⁰

Az intra-regionális átlaghoz viszonyított támogatást és a szintén intra-regionális GDP részesedést hasonlítjuk össze.

¹⁰ Helyszúke miatt csupán két régió lebontott adatait szerepeltetjük.

V.D.1. Észak - Kelet

V-4. ábra: Észak - Kelet - GDP növekedés

$r = 1..8$ (régiók indexe)

$r_j = 1 .. r_jMax$ (intra-regionális megye index)

r_jMax - Régióban levő megyék száma

Fin_{r_j} - r Régió j megyéje által kapott támogatás

$$\%Fin/Reg/med = 100 * \frac{Fin_{r_j}}{\left(\sum_{r_j} Fin_{r_j} / r_jMax\right)} = 100 * r_jMax * \left(\frac{Fin_{r_j}}{Fin_r}\right)$$

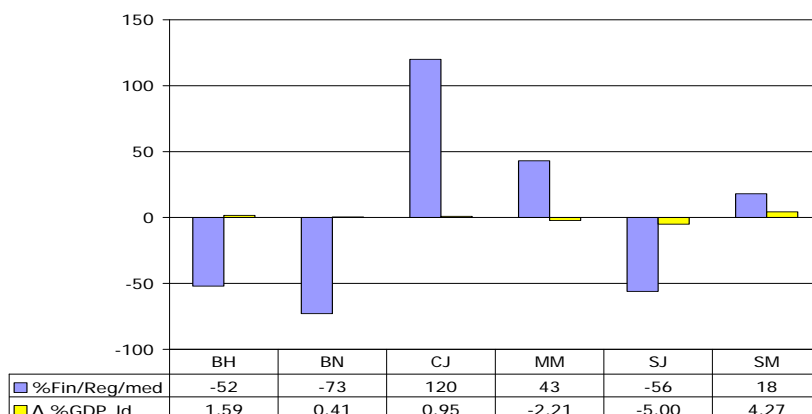
$$Fin_r = \sum_1^{r_jMax} Fin_{r_j}$$

$$\Delta \%GDP_Jd = 100 * \left(\frac{GDP1998_{r_j}}{\sum_1^{r_jMax} GDP1998_{r_j}} - \frac{GDP2003_{r_j}}{\sum_1^{r_jMax} GDP2003_{r_j}} \right)$$

A regionális átlag felett 75% -kal támogatott Suceava (SV) megye GDP részesedése 0.97 százalékpontot nöött, míg a regionális átlag fölötti 38% -os támogatást megszerző Iași (IS) 2.50 százalékpontos GDP részesedés növekedést ért el. A harmadik átlagon felül támogatott Bákó (BC) viszont 3,24 százalékpontot veszített a regionális GDP növekedésből.

V.D.2. Észak - Nyugat

V-5. ábra: 6. Észak - Nyugat - GDP növekedés

A régió nagy vesztese az amúgy is átlagon alul támogatott Szilágy (SJ) megye, GDP részesedése 5 százalékponttal csökkent. Az átlag fölötti 120 százalékos támogatást megszerző Kolozs (CJ) megye még egy százalékponttal sem tudta GDP részesedését növelni. A kiugró Szatmár (SM) megye, vélhetően a (magyar – román – ukrán) hármashatár által odavonzott külföldi beruházásoknak köszönheti GDP részesedésének növekedését.

A Középrégióban Brassó (BV) a legfejlettebb és legtámogatottabb megye gyakorlatilag nem változtatta GDP részesedését. Egyedül Fehér (AB) megye növelte GDP részesedését az összes többi rovására. Érdeemes megfigyelni, hogy az átlag fölötti támogatáshoz jutó Maros (MS) megye veszített a legtöbbet GDP részesedéséből.

VI. Az egyenlőtlenségeket csökkentő, kiegyensúlyozott regionális fejlesztés adatai

VI.A. Országos adatok

VI.A.1. Mit mivel mérünk?

Mivel sem a Zöld könyv sem a NFT nem határozza meg pontosan a kiegyensúlyozottság¹¹ és az egyenlőtlenség¹² mérhető fogalmát

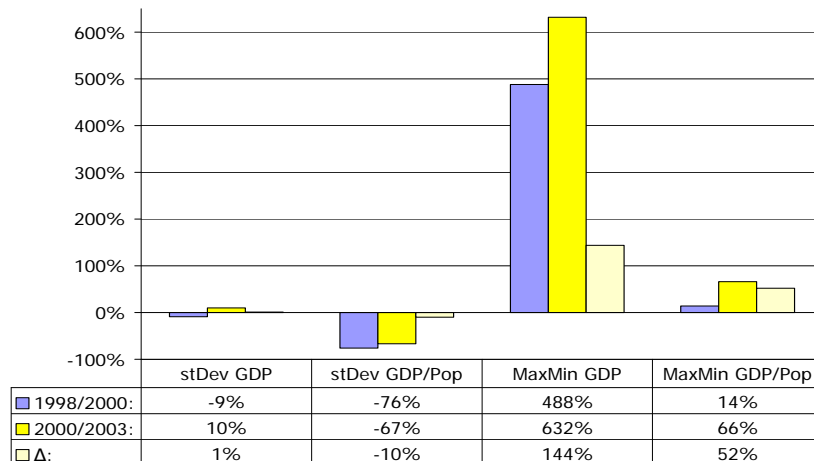
- a **kiegyensúlyozottságot** a tapasztalati szórásnégyzettel (az átlagtól való eltérés átlaga), míg
- az **egyenlőtlenséget** a terjedelemmel (a legnagyobb és legkisebb érték különbsége) jellemezzük.

Mindkét mutató ideális értéke 0 (nulla). Egy régió homogenitása akkor nő, ha a régiót alkotó megyék adatai csupán kis mértékben térnek el az átlagtól. Egy régió belül az egyenlőtlenségek akkor csökkennek, ha a terjedelem csökkenő tendenciát mutat.

Az 1998 –as és 2003 –as adatok összehasonlítása módot ad arra, hogy lássuk miként alakultak az országos és regionális adatok.

¹¹ echilibrat - balanced

¹² disparitate - disparity

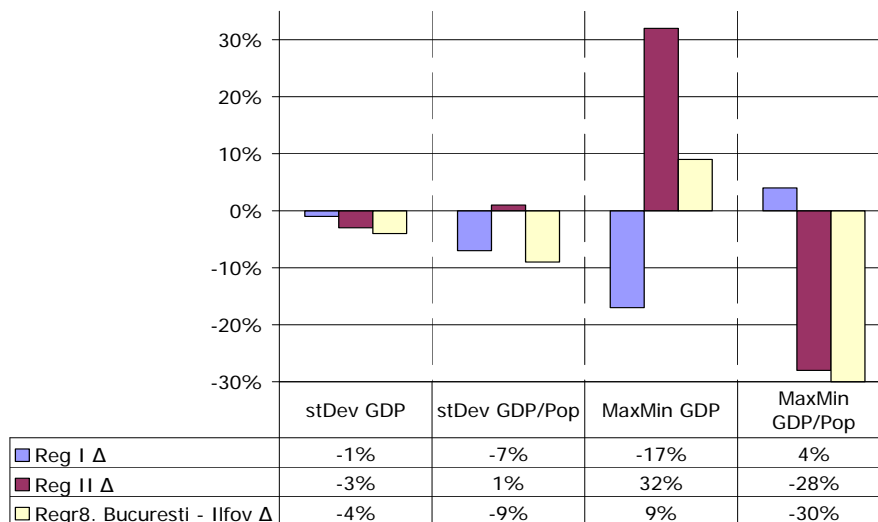
VI-1 ábra: Országos GDP szórások

$$StDev_GDP = \frac{StDevP(GDP_{yyyy})}{Average(GDP_{yyyy})} - 1 \quad yyyy = 1998, 2003$$

$$stDevGDP / Pop = \frac{StDevP(GDP_{yyyy}/Pop_{yyyy})}{Average(GDP_{yyyy}/Pop_{yyyy})} - 1$$

A GDP tapasztalati szórásnégyzete egy százalékponttal nőtt. Az irány kedvezőtlen, de gyakorlatilag a helyzet nem változott. Az egy főre jutó GDP szórása csökkent. Nőtték viszont a terjedelmek, ami azt jelenti, hogy a legnagyobb és legkisebb értékek közötti távolság nőtt.

VI.B. Regionális összesített adatok

VI-2 ábra: GDP szórások - Regionális összesített adatok

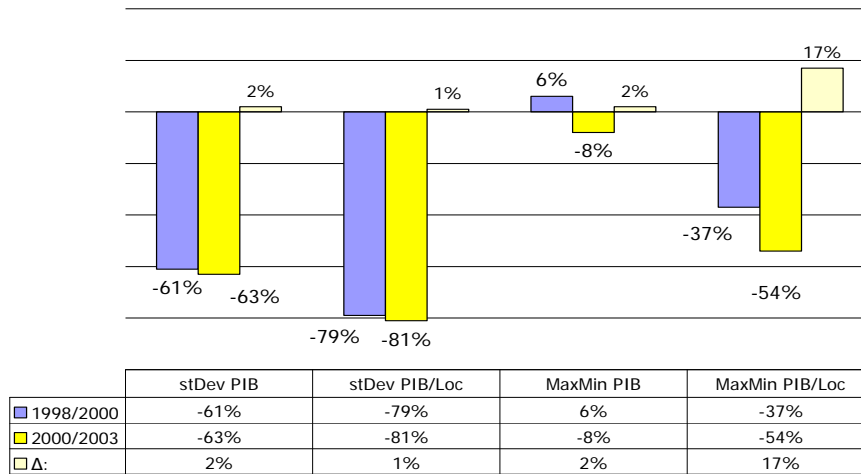
5 régióban (a 8 –ból) csökkent a szórás. A két legtámogatottabb régióban (1. Észak – Kelet, 2. Dél - Kelet) valamint a Székelyföldet is magába foglaló 7. Közép régióban a szórás nőtt. 6 régióban a terjedelem is nőtt.

VI.C. Regionális lebontott adatok

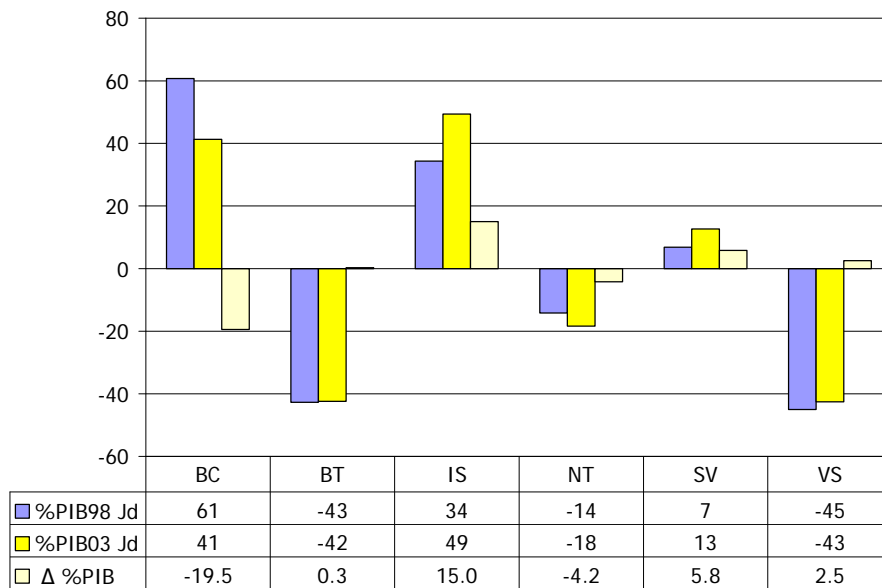
VI.C.1. Észak - Kelet

1. Nord - Est

VI-3 ábra: GDP szórás – 1. Észak - Kelet

Ebben a régióban nőtt a szórás és nőtt a terjedelem. Szétfejlődés vette kezdetét.

VI-4 ábra: Megyék GDP változása – 1. Észak - Kelet

$$\%GDP98 Jd = 100 * \left(rjMax * \frac{GDP98_{rj}}{GDP98_r} \right) \quad \Delta \%GDP = |\%GDP03 Jd| - |\%GDP98 Jd|$$

A régiós átlaghoz viszonyított GDP részesedését Iași (IS) megye növelte a legjobban. Bákó (BC) és Neamț (NT) rovására. Még a régiós átlag alatt támogatott megyék is növelték intra-regionális GDP részesedésüket.

Bár terjedelem csökkent, a szórás nőtt, a régió még inhomogénebb lett.

A legtámogatottabb Galați (GL) és Constanța (CT) vesztett GDP részesedéséből.

VI.C.2. Dél

Bár terjedelem csökkent, a szórás nőtt, a régió még inhomogénebb lett.

A régión belül gyengén támogatott Argeş (AG) növelte GDP részesedését a legjobban. A legtámogatottabb Dâmboviţa (DB) igen szerény GDP részesedés növekedést könyvelhet el.

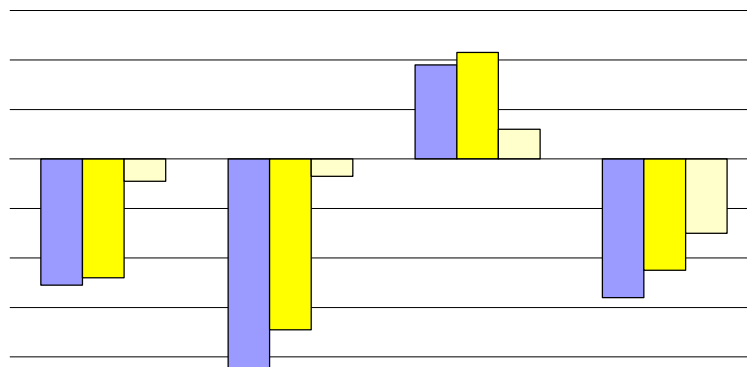
VI.C.3. Dél - Nyugat

A legkevesebb támogatást szerző Mehedinţi (MH) gyakorlatilag nem változtatott GDP részesedésén, viszont két jól támogatott megye Olt (OT) és Vâlcea (VL) veszített részesedéséből. Dolj (DJ) a legjobban támogatott megye, Gorj (GJ) az utolsó előtti helyen a támogatások mértékét tekintve, a másik három megye rovására növelték GDP részesedésüket, mégpedig úgy, hogy a kisebb mértékben támogatott GJ, jobban.

A két legtöbb támogatást megszerző megye, Temes (TM) és Hunyad (HD) a másik két megye rovására növelte GDP részesedését.

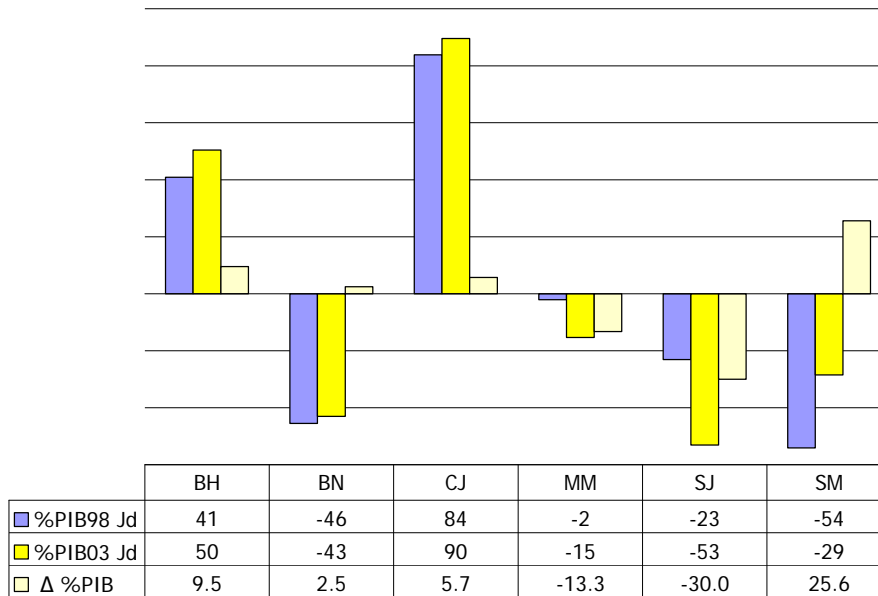
VI.C.4. Észak - Nyugat

6. Nord - est

	stDev PIB	stDev PIB/Loc	MaxMin PIB	MaxMin PIB/Loc
■ 1998/2000	-51%	-85%	38%	-56%
■ 2000/2003	-48%	-69%	43%	-45%
□ Δ:	-9%	-7%	12%	-30%

VI-5 ábra: GDP szórás – 6. Észak - Nyugat

VI-6 ábra: Megyék GDP változása – 6. Észak - Nyugat

Szatmár (SM) a harmadik legátogatottabb megye érte el a legnagyobb növekedést, de részesedése regionális átlag alatti marad. Kolozs (CJ) a legátogatottabb megye majdnem az átlag kétszeresére növelte részesedését. A kevés támogatást szerző Bihar (BH) és Beszterce – Naszód (BN) is növelni tudta részesedését. Máramaros (MM), a második legátogatottabb megye és Szilágy (SJ) a régió két nagy vesztese.

VI.C.5. Közép

A Székelyföldet is magába foglaló Középrégió a lassú szétfejlődés jeleit mutatja.

A leglátványosabb fejlődést a közepes alatt támogatott Fehér (AB) megye érte el. GDP részesedését 13 százalékponttal növelte. Brassó (BV), akárcsak Kolozs vagy Temes a maga régiójában, megőrizte nyomasztó fölényét a GDP részesedésében. Kovászna (CV), Hargita (HR) és Maros (MS) lassan vesztenek regionális GDP részesedésükből.

A következő grafikon azokat a megyéket tartalmazza amelyek alig növelték részesedésüket (a növekedés < 0.1 százalékpontnál). Buzău megye (BZ) megőrizte részesedését. A legtöbb támogatást megszerző Iași (IS) megye alig tudta valamivel (0,08%) jobban növelni GDP részesedését mint sikerült az az átlagon alul támogatott Krassó – Szörény (CS), Beszterce – Naszód (BN) és Teleorman (TL) megyéknek (0,06%). A 6 alig növekvő megye között két „erdélyi” van: Krassó – Szörény (CS) és Beszterce – Naszód (BN).

A következő grafikon azokat a megyéket tartalmazza amelyek alig csökkentették részesedésüket (a csökkenés > - 0.1 százalékpontnál).

A 11, GDP részesedését alig csökkentő megye között 3 „erdélyi” van: Hargita (HR), Brassó (BV) és Arad (AR).

Meg kell jegyezni, hogy Brassó országos mércével mérve is átlagon felüli támogatást kapott.

1998 – 2003 között 9 megye tudta GDP részesedését növelni. Ezek közül 4 (Bukarest – B, Temes – TM, Hunyad – HD, Kolozs – CJ) kapott az országos átlagnál magasabb támogatást. Meg kell jegyezni, hogy Bukarest mellett Temes és Kolozs nagy és erős megyék. A növekvő „erdélyi”¹³ megyék Temes (TM), Szatmár (SM), Hunyad (HD), Fehér (AB), Bihar (BH), Szeben (SB), Kolozs (CJ), vagyis a 9 –ből 7.

A 7 –ből 3 (SM, BH, CJ) van kiemelten támogatott régióban.

16 megye egyértelműen veszített GDP részesedéséből (csökkenés < -0.1). Köztük a jóval átlag felett támogatott: Neamț (NT), Bákó (BC), Konstanca (CT), Galac (GL). Ezek közül 4 „erdélyi” megye: Kovászna (CV), Maros (MS), Máramaros (MM), Szilágy (SJ).

VI.D. Összegzés

A 42 megyéből 16 veszített GDP részesedéséből, 6 növelte azt és 20 GDP részesedése alig módosult.

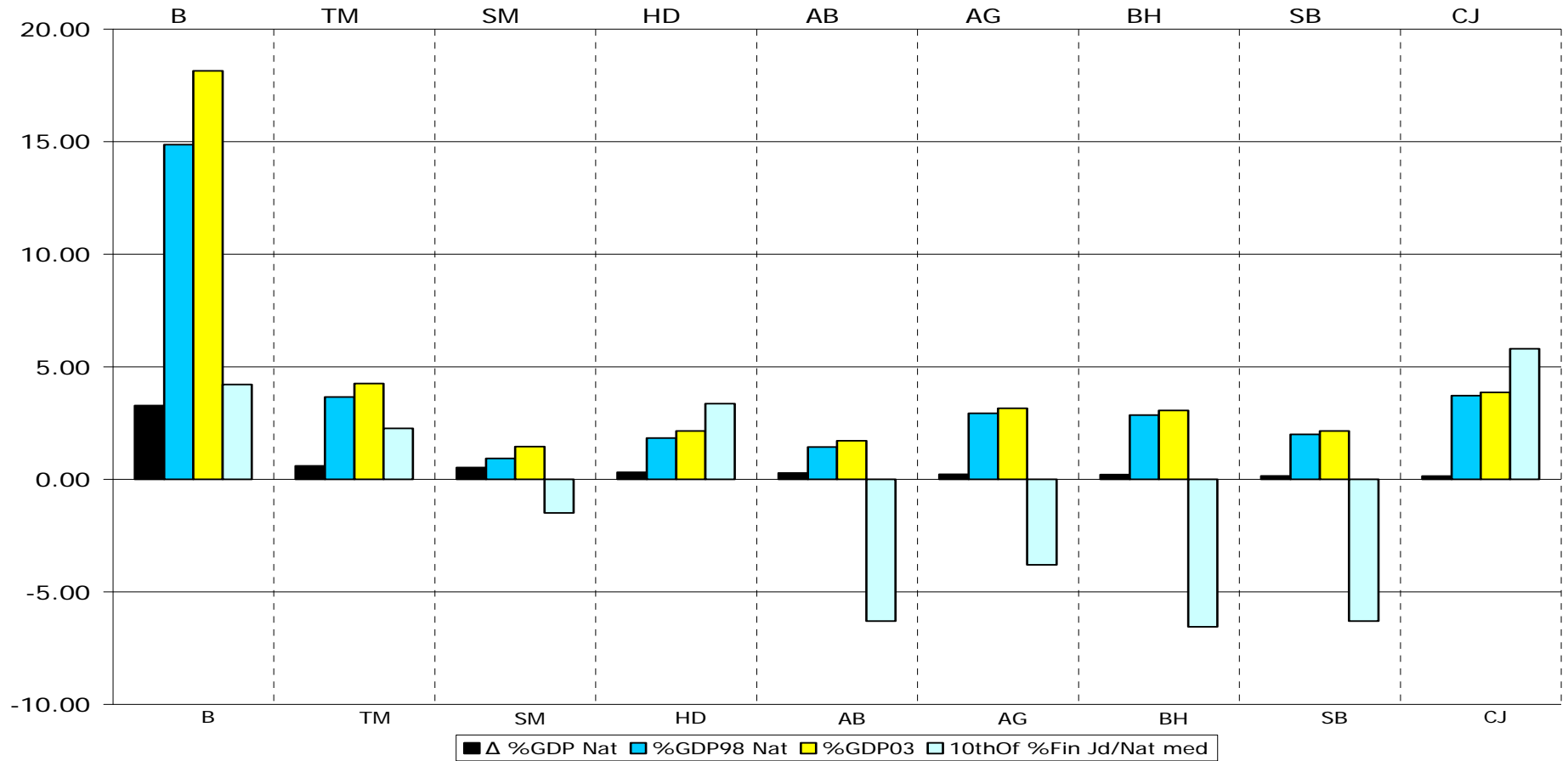
A növekedés viszont egyáltalán nem köthető a támogatások mértékéhez.

¹³ Ide értve a Bánságot és a Részeket

VI.E. A megyékre lebontott támogatások és a GDP részesedés változása

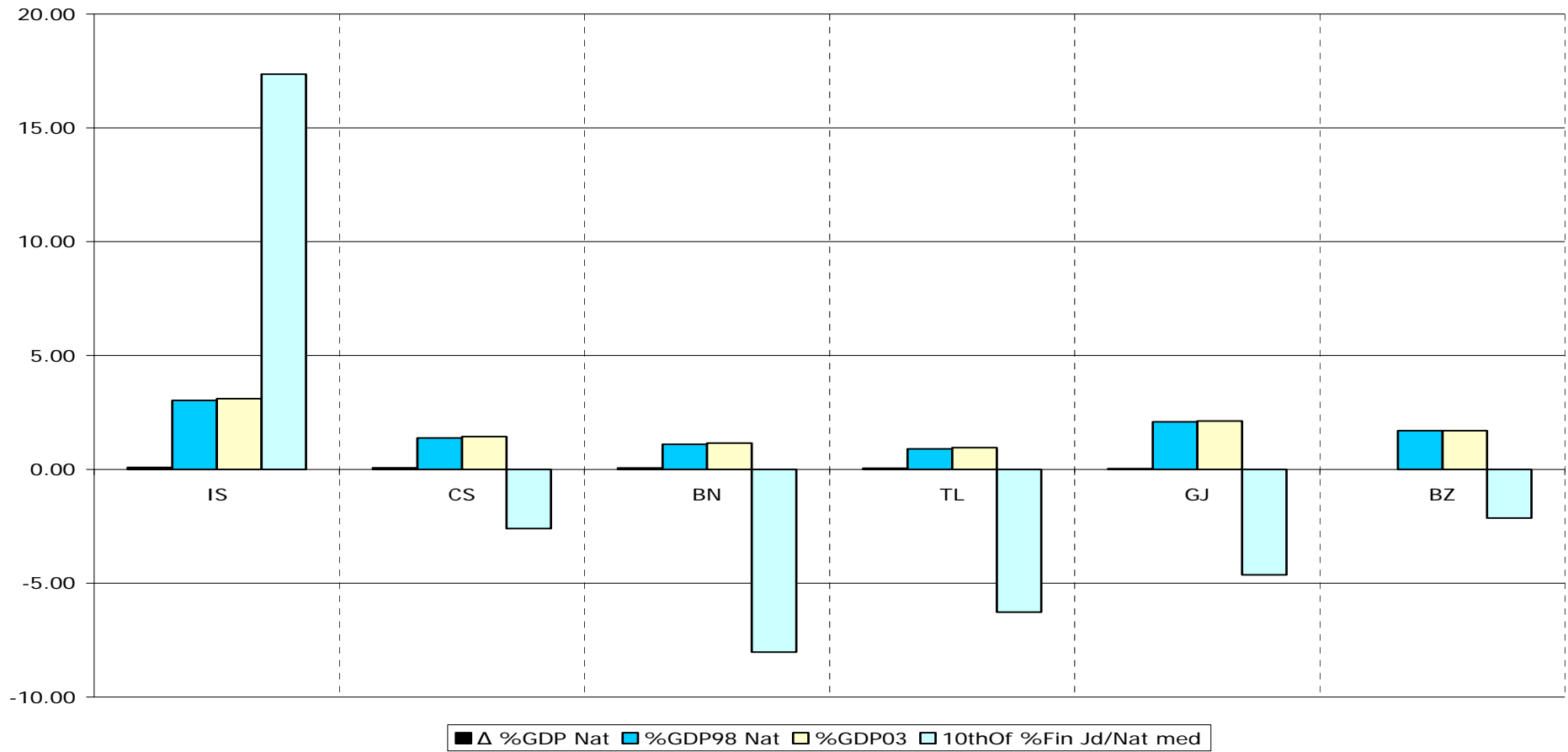
VI.E.1. GDP részesedés növekedés

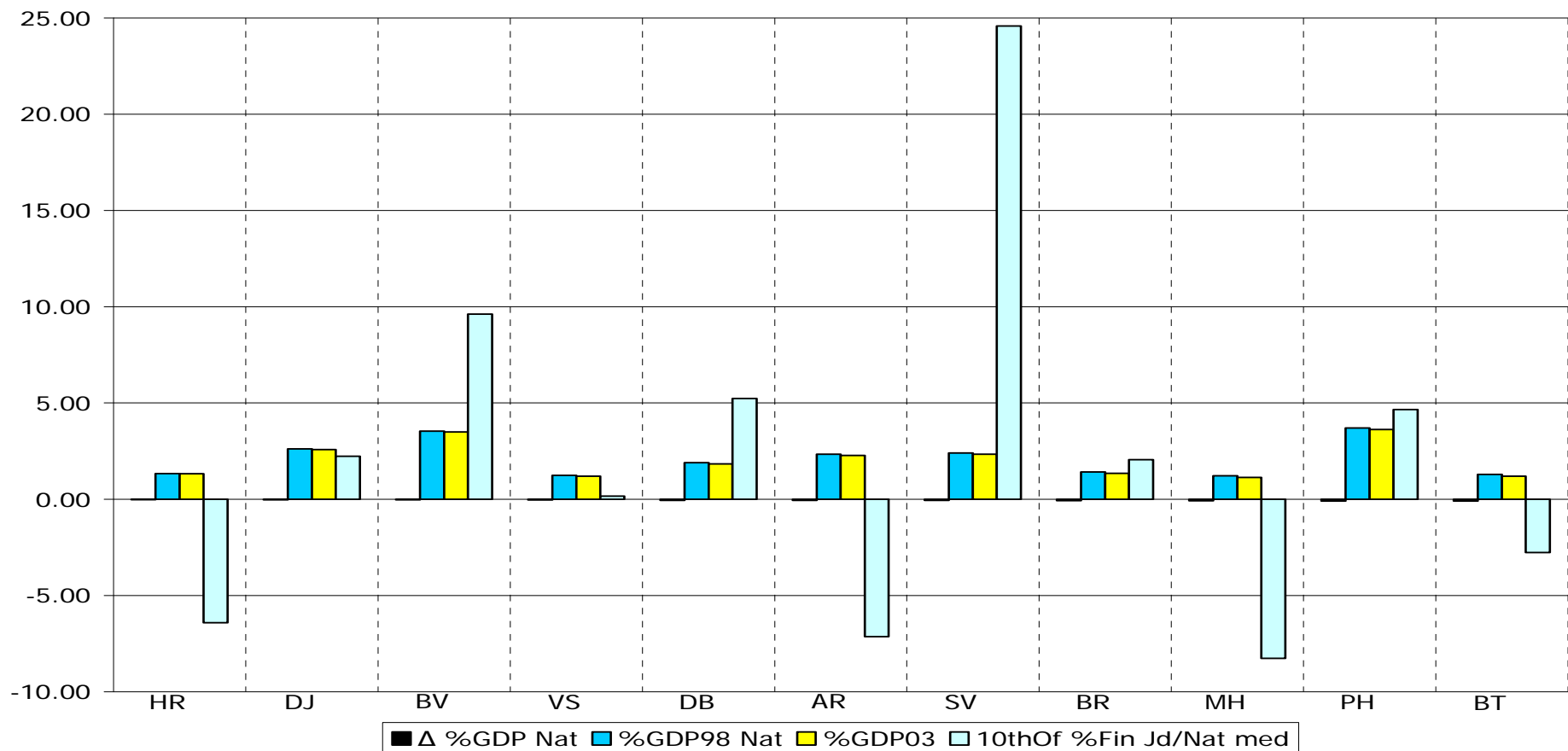
VI-7 ábra: Országos GDP részesedésüket növelő megyék

VI.E.2. GDP részesedés gyakorlatilag változatlan

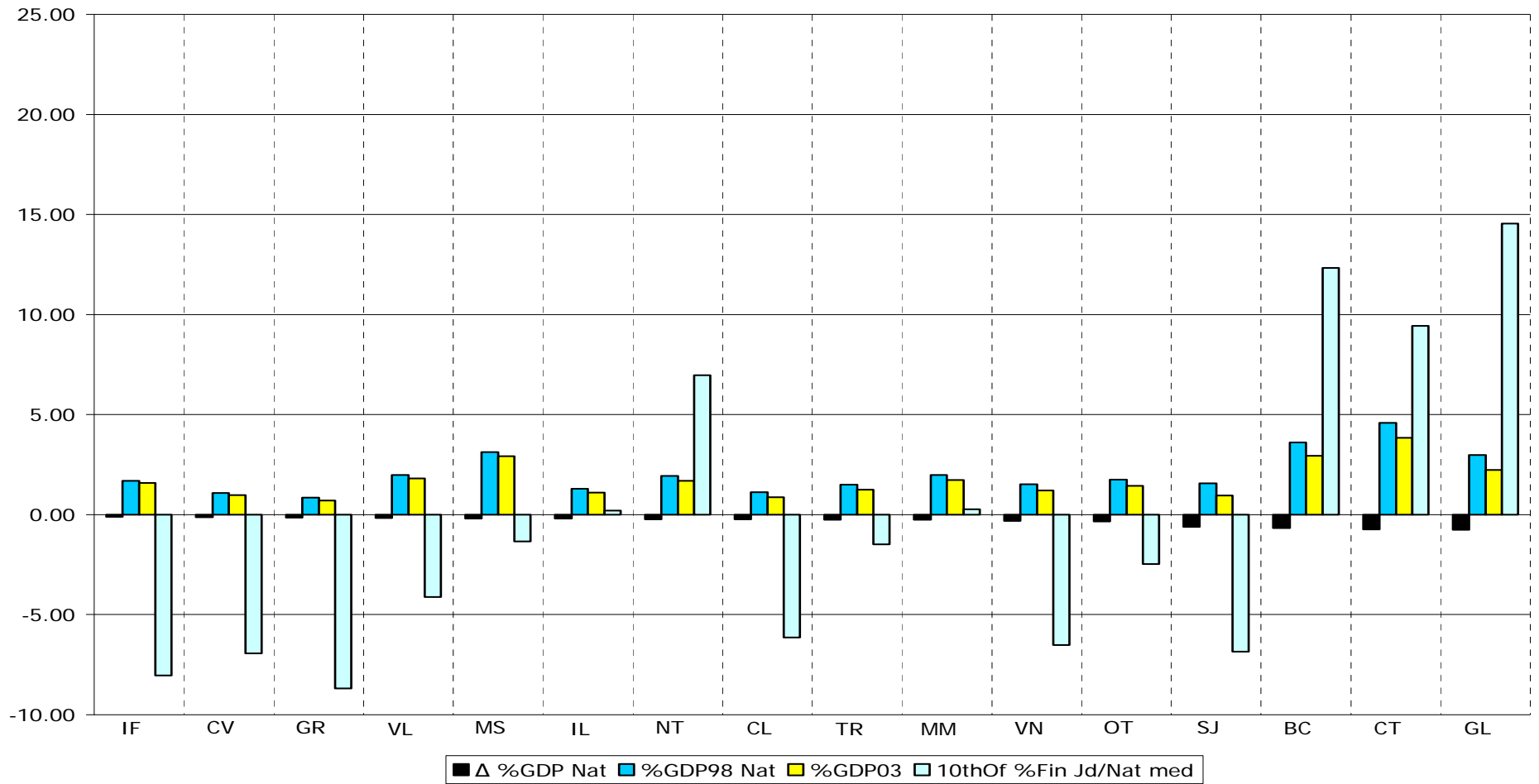
VI-8 ábra: Országos GDP részesedésüket változatlanul megőrző megyék

VI-9 ábra: Országos GDP részesedősüket alig csökkentő megyék

VI.E.3. GDP részesedés csökken

VI-10 ábra: Országos GDP részesedésükből veszítő megyék

VII. A fejlesztési régiók átalakítása

VII.A. A szabályok

A statisztikai célú területi egységek¹⁴ létrehozásával AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 1059/2003/EK RENDELETE (2003. május 26.) foglalkozik.

Romániában is a fejlesztési régiók tulajdonképpen statisztikai célú területi egységek. A 3. NUTS szint a megyéket, a 2. szint a fejlesztési régiókat jelenti.

Az osztályozási ismérveket rögzítő 3. cikk. Kimondja: „A tagállamokon belül meglévő közigazgatási egységek képezik a területi egységek meghatározására felhasznált első ismérvet.” – tehát Romániában, jelenleg a megyékre kell a statisztikai régiókat építeni.

A szintek népesség küszöbértéke a következő:

Szint	Legalább	Legfeljebb
NUTS 1	3.000.000	7.000.000
NUTS 2	800.000	3.000.000
NUTS 3	150.000	800.000

VII-1 táblázat: NUTS népességi küszöbértékek

A módosításokról a 4. és 5. cikk. rendelkezik. A statisztikai (fejlesztési) régiók alkotóelemeinek olyan határváltozásait, melyek a régió határait is módosítják (tehát a megyehatárok változását) jelezni kell. A NUTS - osztályozás módosításait legfeljebb háromévenként, a naptári év második felében, a meghatározott ismérvek alapján fogadják el. Egy tagállamnak a nem közigazgatási egységeire vonatkozó NUTS akkor módosítható, ha a módosítás az érintett NUTS - szinten a népesség tekintetében csökkenti minden EU területi egység méretének a szórását. A módosítások végrehajtási intézkedései az elfogadásukat követő második év január 1-jén lépnek hatályba.

A rendelet 2003. júliusában lépett hatályba. Az első változtatásokat, a tagállamok, 2006. július. 1. előtt kérhették. Az új felosztásra vonatkozó adatsorok átadását követően, a változások 2008. január. 1 -én lépnek életbe.

VII.B. Az eljárás¹⁵

A NUTS felosztásra vonatkozó szabályokat a DG EuroStat kezeli. A változtatás statisztikai előkészítése azt jelenti, hogy az új regionális bontás idősorait az Országos Statisztikai Hivatal össze kell állítsa. A változtatás igényét, formálisan a Bizottság Főtitkárságán, a tagállam állandó képviselője kell jelezze. A Statisztikai Proграmbizottság dönt a javaslatról. A Tanács csak egyhangú szavazattal utasíthatja el a javaslatot. Az Európai Parlamentet tájékoztatják a döntésről.

Csatlakozásukat követően, Románia és Bulgária adatai is a vonatkozó (1059.) rendelet mellékleteibe kerülnek. Románia 1. és 2. szintű ideiglenes NUTS felosztását még a csatlakozás előtt véglegesíteni kellett volna.

¹⁴ NUTS -Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques

¹⁵ EUROSTAT, Directorate E: Agriculture, fisheries, Structural Funds and environment statistics Unit E-4: Regional accounts, Document E4/REG/2005/10

VII.C. Kivétel

“...ha egy tagállamban a vonatkozó közigazgatási szerkezetet jelentősen átszervezik, a NUTS - osztályozás módosításait háromévesnél kisebb időközönként is el lehet fogadni.” mondja ki a rendelet 5. cikk. (4) bekezdése. Tehát, amennyiben közigazgatási régiók születnek, az EU illetékes intézményei gyakorlatilag nem vétőzhatják meg az új lehatárolást.

VII.D. Mit vállalt Románia e téren?

A Regionális Politikát tagláló 21. tárgyalási fejezet Kiegészítő Dokumentuma¹⁶ tartalmazza az **ideiglenes**¹⁷ regionális felosztást:

NUTS corresponding level	Unit	No of units (June 2004)
1	Romania	1
2	Development Regions	8
3	Counties and Bucharest Municipality	42

VII-1 táblázat: Románia ideiglenes NUTS lehatárolása

Nemcsak, hogy ideiglenes a felosztás, de az első fejezet is az Ideiglenes NUTS felosztás címet viseli. Románia tiszteletben tarja a vonatkozó EU-s rendeletet.¹⁸ Románia szándéka a 2007 – 2013 –as programozási időszak alatt megtartani a jelenlegi NUTS felosztást.¹⁹

Ugyanakkor az EuroStat szerette volna, Románia a csatlakozásig véglegesíti a NUTS1 és NUTS2 felosztását.

VII.E. Mi a jelenlegi helyzet?

VII-1 ábra: Románia jelenlegi régiós felosztása

¹⁶ Complementary Position Paper Chapter 21 – Regional Policy and Coordination of Structural Instruments, CONF-RO 33/04

¹⁷ Provisional NUTS classification

¹⁸ Romania respects the provisions on NUTS II and NUTS III regions of the EC Regulation No. 1059/2003 on the establishment of a common statistical classification of territorial units for statistics.

¹⁹ Romania intends to maintain the current NUTS statistical structure during the programming period 2007-2013.

VII-2 táblázat: Régiók népessége

Régió	Népesség
1. Észak - Kelet	3,743,819
2. Dél - Kelet	2,858,687
3. Dél	3,358,392
4. Dél - Nyugat	2,329,342
5. Nyugat	1,946,647
6. Észak - Nyugat	2,744,919
7. Közép	2,545,271
8. Bukarest - Ilfov	2,206,479

Az 1998 -as felosztás nyilvánvalóan nem számolható a 2003 –ban életbe lépett Bizottsági rendelet népességi küszöbértékeivel. Két régió tehát meghaladja a népességi küszöbértéket.

Az viszont már józan ész, netán jóhiszeműség kérdése, hogy a lehatárolásnál figyelembe kell venni „...a földrajzi, társadalmi-gazdasági, történelmi, kulturális vagy környezeti körülmények.” –et, mint ahogyan azt a rendelet leszögezi.

Merthogy a fenti szempontokat az első lehatárolásánál igen vitatható módon tartattak szem előtt.

2006 közepén az EuroStat hivatalosan kérte a Román Statisztikai Intézetet, hogy a két problémás régiót alakítsa át úgy, hogy a NUTS2 felosztás a Rendeletnek feleljen meg. Ezzel szemben, e levélre hivatkozva a Statisztikai Hivatal a meglévő NUTS2 felosztás megtartásával javasolt egy végleges NUTS1 –es felosztást melynek értelmében a 4. Dél – Nyugat és az 5. Nyugat régiók közösen alkotnának egy NUTS1 –es nagyrégiót.

Sem az EuroStat kéréséből sem pedig a román Statisztikai Intézet javaslatából nem lett semmi.

VII.F. Ismérvek az új régiók lehatárolásához

Amennyiben az új fejlesztési régiók egyben közigazgatási egységek is lesznek, a Rendelet követelményeit engedékenyebben lehet követni, ugyanis az EU (jelenleg még) nem (szívesen) szól bele a közigazgatási egységek kialakításába. A lehetséges új lehatárolás(oka)t a jelenlegi megyék szerint tárgyaljuk.²⁰

Elsősorban az 1059/2003/EK Rendelet elvárásait kell tiszteletben tartani:

- A lehatárolásnál figyelembe kell venni „...a földrajzi, társadalmi-gazdasági, történelmi, kulturális vagy környezeti körülmények” -et
- A módosításnak „... a népesség mérete tekintetében . homogénebbé kell tenniük a regionális szerkezetet.” Ez azt jelenti, hogy a népességi küszöbértékeket tiszteletben kell tartani.
- Ugyanaz a rendelet kimondja, hogy „...egyes nem közigazgatási egységek . sajátos földrajzi, társadalmi-gazdasági, történelmi, kulturális vagy környezeti körülmények miatt . eltérhetnek a fenti küszöbértékektől, különösen a szigeteken és a legkülső régiókban.” Ezek szerint elképzelhető egy csak a Székelyföldet magába foglaló fejlesztési régió, de számolni kell mind a belpolitikai mind pedig az EU ellenállásával.

Közigazgatási reformra várva:

- a lehatárolás nyomán keletkező új régiók nagyobb változtatás nélkül válhassanak egyben közigazgatási egységekké

²⁰ Az 1968 –ban létrehozott megyékhez nem valószínű, hogy hozzá lehet nyúlni, noha a megyésítés egyik oka pontosan “ társadalmi-gazdasági, történelmi, kulturális” kötődések szétzilálása volt akár földrajzi – környezeti szempontok semmibe vételével is.

VII.F.1. Egy lehetséges pontozási eszköz

Egy lehetséges pontozási eszköz egy új régió lehatároláshoz az alábbi táblázat lehetne.

	Pont	Súly	Pontszám	Kohéziós mutató%	Pontosság	
Körülménypont: 1..2	a földrajzi, társadalmi-gazdasági, történelmi, kulturális vagy környezeti körülmények	2	2	4	40%	20%
GDP_pont: 0..4	gazdasági tényező	4	1	4	40%	10%
NepességPont: 1-2	népességi küszöbérték	2	1	2	20%	10%
Total			10		100%	

VII-3 táblázat: Egy lehetséges pontozási táblázat

Az első 8 pont a vonatkozó rendelet betartását minősíti. Az utolsó két pont pedig szigorúan az RMDSZ szempontjait érvényesíti. A legnagyobb súllyal a gazdasági fejlettségi szint azonossága szerepel. Mindenféle kinyilvánított politikai jó szándék ellenére, ezek a szempontok védhetetlenül érvényesülnek.

A pontozási táblának 40 változata lehetséges, ebből

- 28 változatban a régió pontértéke: 50%, ebből
- 12 változatban a régió pontértéke: 75%, ebből
- 5 változatban a régió pontértéke: 80%.

A fokozatok a különböző ismérvekre való érzékenységet jelölik, vagyis azt, hogy milyen érzékenységi határok között lehet az illető kritériumot értékelni.

A **KörülményPont** az egyedüli szubjektív pontozási kritérium, ugyanis „a földrajzi, társadalmi-gazdasági, történelmi, kulturális vagy környezeti körülmények” szigorú szabályok szerinti pontozása nem állt módunkban. Ám három, egymástól független kutató csoport munkáját összegző térképet hasznosíthatunk a pontozás folyamán

A **GDP_Pont** az egy főre jutó GDP függvénye (0 .. 4):

$$5 - \text{Max}[\text{GDP régióban}] + \text{Min}[\text{GDP régióban}] - 1.$$

Ennél az ismérvnél a legkisebb az érzékenységi küszöb ugyanis ez a kritérium értékelhető a legprecízebben. A tapasztalat pedig bizonyította, hogy az erősebb megyék (pénzforrások, humánerőforrások) a gyengébbek előtt elviszik a pályázati pénzeket.

Népesség Pont: küszöbértéken kívül 1, különben 2. Ez az ismérv, mint a román csatlakozás példája is mutatta, kellő politikai erővel semlegesíthető.

VII.F.2. Az egy főre jutó GDP mutatója

>=	0.11	5
>=	0.10	4
>=	0.09	3
>=	0.07	2
<	0.07	1

VII-4 táblázat: Az egy főre jutó GDP mutatója – összehasonlítási küszöbértékek

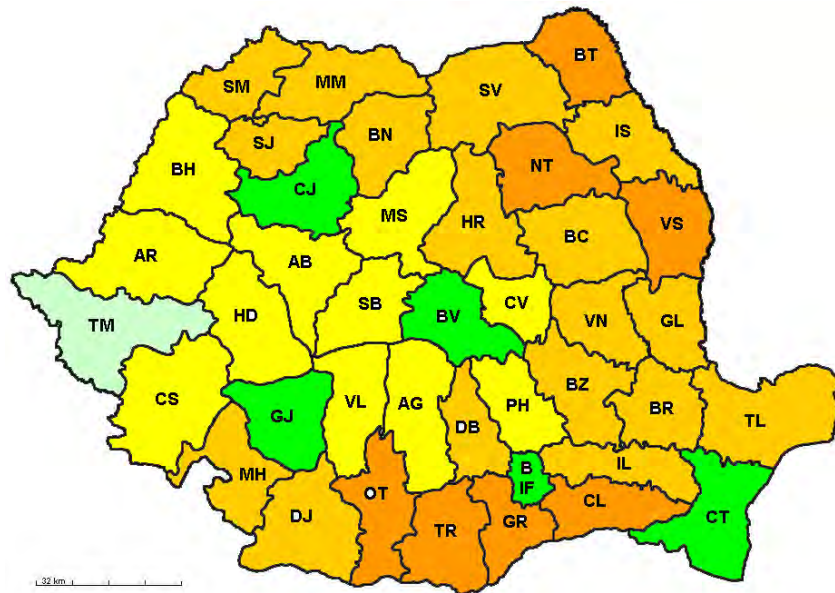
$j = 1 \dots 42$

$ndx03PIB_Pop_j =$

$$\left((GDP03_j / Pop03_j) - \text{Min}_1^{42} (GDP03_j / Pop03_j) \right) / \left(\text{Max}_1^{42} (GDP03_j / Pop03_j) - \text{Min}_1^{42} (GDP03_j / Pop03_j) \right) / 6$$

ndx03GDP_Pop		megyék	
naqyon jó	6: TM	1	2%
	5: B	1	2%
	4: BV, CJ, CT, GJ, IF	5	12%
	3: AB, AG, AR, BH, CS, CV, HD, MS, PH, SB, VL	11	26%
	2: BC, BN, BR, BZ, DB, DJ, GL, HR, IL, IS, MH, MM, SJ, SM, SV, TL, VN	17	40%
gyenge	1: BT, CL, GR, NT, OT, TR, VS	7	17%
		42	

VII-5 táblázat: Az egy főre jutó GDP mutatói

VII-2 ábra: Az egy főre jutó GDP térképe

VIII. Új? Régi? Jó? - Javaslat a fejlesztési régiók új lehatárolására

VIII.A. Jelenlegi régiós felosztás kohéziós mutatói

Az előbbi fejezetben ismertett pontozási rendszer alapján kiszámoltuk a jelenlegi kohéziós mutatókat.

	Régió	Kohéziós mutató%	Összes Pont	Körülmeny P	Pop NUTS2
Észak - Nyugat	BH_BN_CJ_MM_SJ_SM	50%	5	1	2,744,919
Közép	AB_BV_CV_HR_MS_SB	60%	6	1	2,545,271
Nyugat	AR_CS_HD_TM	60%	6	1	1,946,647
Dél - Nyugat	DJ_GJ_MH_OT_VL	50%	5	1	2,329,342
Dél	AG_CL_DB_GR_IL_PH_TR	50%	5	1	3,358,392
Bukarest - Ilfov	B_IF	100%	10	2	2,206,479
Dél - Kelet	BR_BZ_CT_GL_TL_VN	50%	5	1	2,858,687
Észak - Kelet	BC_BT_IS_NT_SV_VS	70%	7	1	3,743,819

VIII-1 táblázat: Jelenlegi régiós felosztás

Két régió a népességi küszöbérték fölött van. Egy régióban van 29% -os magyar jelenlét, egy másikban pedig 19%. Ha abból indulunk ki, hogy (Bukarest – Ilfov kivételével) a többi régiót át kell alakítani, akkor az új régiók pontszáma legalább akkora kell legyen, mint azok a pontszámok, amik azokat az eredeti régiókat minősítették, mely régiókban a megyék benne foglaltattak.

Új régiós lehatárolás esetében elemi feltétel, hogy a régiók (és az azokat alkotó megyék) kohéziós mutatói a jelenleginél jobbak legyenek.

Az új régiók kötelező minimális pontszáma:

Megye	Kötelező minimális kohéziós utató	Eredeti régió
BH, BN, CJ, MM, SJ, SM	50%	Észak - Nyugat
DJ, GJ, MH, OT, VL		Dél - Nyugat
BR, BZ, CT, GL, TL, VN		Dél - Kelet
AB, BV, CV, HR, MS, SB	60%	Közép
AR, CS, HD, TM		Nyugat
BC, BT, IS, NT, SV, VS	70%	Észak - Kelet
B, IF	100%	Bukarest - Ilfov

VIII-2 táblázat: Az új régiók kötelező minimális pontszáma

VIII.B. Változatok egy témára

A három nagy térségre (Dél – Románia, Kelet – Románia, Nyugat – Románia) elképzelhető 5 – 5 változatból összeállítható 75 lehetséges változat közül választottuk ki azt, amelynek paraméterei a legkedvezőbbek.

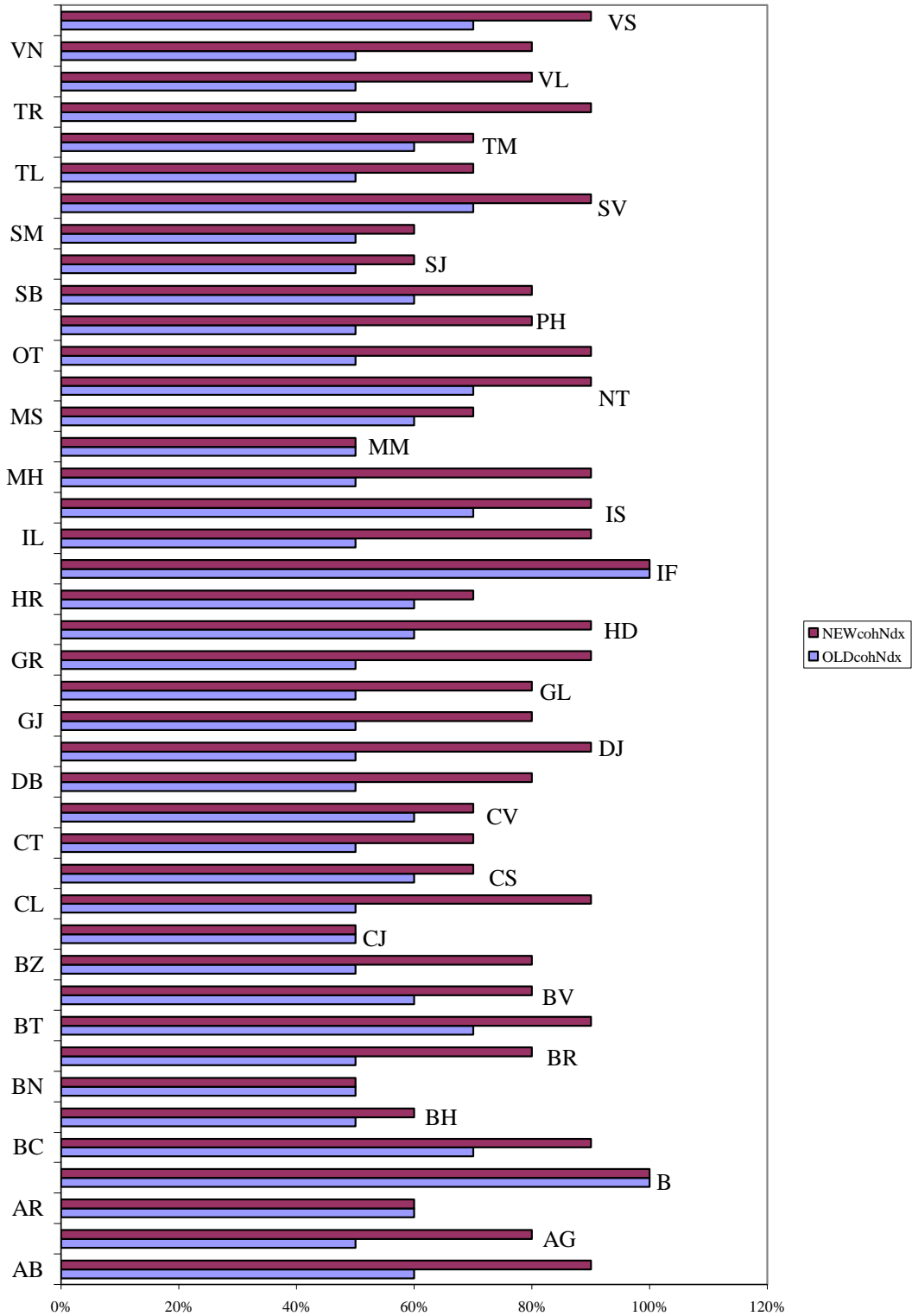

Count of NUTS2 Region		
Score	Total	
50.00%	1	BN_CJ_MM
60.00%	1	AR_BH_SJ_SM
70.00%	3	CS_TM, CT_TL, CV_HR_MS
80.00%	4	AG_DB_PH, BR_BZ_GL_VN, BV_SB, GJ_VL
90.00%	5	AB_HD, BC_IS_NT_VS, BT_SV, CL_GR_IL_TR, DJ_MH_OT
100.00%	1	B_IF
Grand Total	15	

VIII-3 táblázat: A javasolt új lehatárolás régióinak kohéziós mutatói

	OLD	NEW		OLD	NEW
jd	cohNdx	cohNdx	jd	cohNdx	cohNdx
AB	60%	90%	HD	60%	90%
AG	50%	80%	HR	60%	70%
AR	60%	60%	IF	100%	100%
B	100%	100%	IL	50%	90%
BC	70%	90%	IS	70%	90%
BH	50%	60%	MH	50%	90%
BN	50%	50%	MM	50%	50%
BR	50%	80%	MS	60%	70%
BT	70%	90%	NT	70%	90%
BV	60%	80%	OT	50%	90%
BZ	50%	80%	PH	50%	80%
CJ	50%	50%	SB	60%	80%
CL	50%	90%	SJ	50%	60%
CS	60%	70%	SM	50%	60%
CT	50%	70%	SV	70%	90%
CV	60%	70%	TL	50%	70%
DB	50%	80%	TM	60%	70%
DJ	50%	90%	TR	50%	90%
GJ	50%	80%	VL	50%	80%
GL	50%	80%	VN	50%	80%
GR	50%	90%	VS	70%	90%

VIII-4 táblázat: A jelenlegi és a javasolt lehatárolás kohéziós mutatói

VIII-1 ábra: A jelenlegi és a javasolt lehatárolás kohéziós mutatói

VIII.D. Tehát: Új? Régi? Jó?

A jelenlegi régiós felosztás egyáltalán nem tartja tiszteletben a hagyományos, tájegységekkel is azonosítható, térségi hasonlóságokat és ellentéteket. A régiókat alkotó megyék gazdasági, környezeti, méretbeli és nem utolsósorban kulturális különbözősége, annyira heterogén régiókat eredményezett, hogy lehetetlen a (területi és tematikus) koncentráció elvét követő, összefüggő, következetes fejlesztési elképzeléseket kidolgozni. A megyék között a környezetvédelem területén észlelhető nagy (szakadéknyi) különbségek még a gazdasági különbségeknél is nagyobbak és nagy súllyal befolyásolják a fejlődésbeli különbségeket.

Az eddig lezárt programok és a GDP számsorok összevetéséből nem az derül ki, hogy a jelenlegi regionális felosztás és a rá alapozó támogatási rendszer a kívánt eredményeket elérte volna. Ellenkezőleg, a szétfejlődés jelei mutatkoznak. Egyedüli (megfoghatatlan) ellenérvként az hozható fel, hogy a helyzet a regionális politikák nélkül még rosszabb lenne ...

Ezzel szemben, mi azt mondjuk, hogy az eddigi regionális fejlesztés számottevően nem javított az elmaradott térségek helyzetén, de fejlődési góccok kialakulásának sem kedvezett. Mi több, a csatlakozás utánra várható fejlesztések és a hozzájuk köthető támogatások sem a kiegyensúlyozott és a különbségeket mérséklő trendekre utalnak. A csatlakozás elmúltával, az új lehatárolás ellen már az sem lehet érv, hogy az a csatlakozást sodorná veszélybe.

Az új lehatárolás ellen az sem lehet érv, hogy a meglévő intézményi rendszer sérülne, ugyanis:

- Lehatárolástól függetlenül Románia teljes területe a konvergencia kritérium hatókörébe tartozik
- A Regionális politika intézményrendszerét (személyekre lebontva) a vonatkozó csatlakozási fejezet kiegészítő dokumentuma tartalmazza – tehát a Bizottság elvárásait pontosan tudni lehet.

Az új regionális lehatárolás ellen a Bizottsági apparátus erőteljes „szakmai” ellenállása fog jelentkezni. Ám belpolitikai egyetértéssel és kellő politikai akarattal az új lehatárolás érvénybe léptethető. A Bizottság közigazgatási átszervezés következtében megjelenő új/más régiós lehatárolás ellen kifogást nem emelhet.

Jelen dolgozat elsősorban elsődleges célja bizonyítani azt, hogy nemcsak szubjektív okok szólnak az új regionális lehatárolás életbeléptetése mellett.

ISBN 978-973-7875-32-7

Csíkszereda, Alutus, 2007